

REVISTA DEL PATRIMONI I LA CULTURA MARÍTIMA

argo

NÚM. 4 • juny 2009 • 5 €

El patrimoni marítim immoble

ESPAIS, EDIFICIS I INFRAESTRUCTURES RELACIONATS
AMB LES ACTIVITATS MARÍTIMES A LA COSTA CATALANA

mestredemarina

Joan Pons
Coraller

reportatge

Remeis de mar
A bord sense metge ni farmaciola

deviatge

Rutes marítimes
de la Catalunya Nord

Fem créixer noves idees.
Fem créixer **B**arcelona.

Cada segon que passa la teva ciutat creix més. Creix i creix encara que no te n'adonis. Darrere de destacats projectes urbanístics i empresarials de la ciutat, hi ha una institució que treballa per impulsar-los. Promou edificis cada cop més innovadors i avantguardistes, emplaçaments tecnològicament avançats que ofereixen nous serveis a la ciutat, fomenten l'R+D, generen nous negocis i activitats per fer de Barcelona una ciutat moderna i renovada.

Edifici Media-Tic

Arquitecte: Enric Ruiz Gali
Acolirà empreses dels sectors audiovisual i noves tecnologies. Serà un pol d'atracció per a la societat del coneixement.

Banc de Sang i Teixits

Arquitectes: Joan Sabaté i Horacio Espelche
Espai de referència en l'àmbit de les ciències de la salut.

Edifici Sagrera

Arquitecte: Frank O. Gehry
Conjunt arquitectònic singular de 34 plantes. Serà una icona de la nova Barcelona que naixerà a la Sagrera.

Torre Diagonal ZeroZero

Arquitecte: Enric Massip-Bosch
Futura seu corporativa de Telefónica a Catalunya i el seu centre d'R+D.

Torre Espiral

Arquitecta: Zaha Hadid
Edifici emblemàtic i porta arquitectònica del nou campus universitari del Besòs.

Fem que **B**arcelona creixi.
www.elconsorci.net

Editor

Museu Marítim de Barcelona
Avinguda de les Drassanes s/n
08001 Barcelona

Correu electrònic

argo.mmb@diba.cat

Consell editorial

Museu Marítim de Barcelona
Xarxa de Museus Marítims
de la Costa Catalana
Associació d'Amics del Museu
Marítim de Barcelona
Federació Catalana per la Cultura
i el Patrimoni Marítim i Fluvial

Consell de direcció

Roger Marcet
Elvira Mata
Miquel Martí
Manel Isnard
Josep Vázquez

Consell de redacció

Camil Busquets
Cayetano Hormaechea
Javier Moreno
Joan Sol
Vicente García
Pere de Prada
Miquel Martí
Gerard Martí
Lurdes Boix
Enric Garcia
Olga López
Mireia Mayolas
Albert Pérez
Xavier Nieto
Eliseu Carbonell
Joan Miquel Llodrà
Antonio Roviras

Director

Roger Marcet

Redactor en cap

Josep-Anton Trepà

Administració

Pere M. Comas

Màrqueting i difusió

Albert Pérez
Marta Arnal

Disseny i maquetació

Addenda

Impressió

Gràfiques del Foix

Dipòsit legal: 32515-2008
ISSN: 2013-0961

Imprès en paper sense clor

4 **noticiari**
i activitats

17 **homenatge**
Quim Pla

18 **maralesvenes**
Washington García

28 **museuafons**
El Museu del Port de Tarragona

30 **reportatge**
Els refugis de la costa

32 **fustadebonalluna**
Lola, la darrera barca de l'encesa

34 **mestredemarina**
Joan Pons. Coraller

41 **caixademariner**
Arqueta vapor Anita

42 **recercaenmarxa**
Els remeis de mar

44 **deviatge**
Rutes marítimes
de la Catalunya Nord

46 **rosadelsvents**
El Gàlata.
Museu del mar de Gènova

48 **maquetisme**
Modelisme d'arsenal s. XXI

50 **ratadepallol**
Cuina, el cistell dels avis i llibres

Amb aquest número s'ha superat el primer any d'existència d'un projecte que té per objectiu difondre la cultura i el patrimoni marítim. D'aquest primer any, en podem fer un balanç molt positiu, tant des del punt de vista dels continguts com del nombre de col·laboracions que han nodrit el contingut de cada número. Gràcies a *Argo*, al llarg d'aquest any s'han anat consolidant i lligant les relacions entre els diferents actors que actuen al voltant de la conservació, la investigació i la difusió de la cultura marítima.

M'agradaria destacar que a partir d'*Argo* s'han produït altres iniciatives en paral·lel, com ara el programa de ràdio *Argo*, s'ha potenciat l'espai de Marina Tradicional al Saló Nàutic de Barcelona i s'ha creat el Club d'Amics del Museu Marítim de Barcelona. Totes aquestes iniciatives tenen per objectiu aplegar sota un mateix sostre diferents inquietuds relacionades amb el patrimoni marítim. Totes les persones, institucions i entitats que hem iniciat aquesta aventura ens podem felicitar per aquest primer any de vida de la revista.

En aquest número destaquem un patrimoni que està constituït per elements, edificis, conjunts arquitectònics, monuments, restes, etc., que s'inclou en la denominació de patrimoni cultural immoble. És un patrimoni que ha estat menysvalorat, segurament per la seva relació amb el món del treball (drassanes, veleries, pesca, etc.). Avui, en aquests moments, cal fer un esforç per valorar, promocionar i difondre aquest patrimoni a fi de salvaguardar el poc que ens queda i que no ha estat destruït per la construcció.

Roger Marcet Director

MUSEU MARÍTIM BARCELONA

Exposició «El Marítim entre bombes»

El 26 de gener de 1939, l'exèrcit franquista entrà a Barcelona. Pocs mesos després, l'1 d'abril, Franco proclamà la victòria sobre els republicans. La Guerra Civil s'havia acabat.

Setanta anys després, l'exposició «El Marítim entre bombes» situa el Museu Marítim de Barcelona (MMB) en l'etapa de la Guerra Civil, 1936-1939. L'exposició, basada en documents de l'Arxiu General del Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona, destaca alguns dels aspectes més rellevants d'aquest període. En primer lloc, s'explica l'impuls i la creació d'una institució museística en el con-

text de la guerra. El Museu Marítim se'ns revela, en aquesta etapa, com un dels paradigmes de la política cultural desplegada pel govern de la Generalitat republicana. Mentre Barcelona és bombardejada, el museu es manté en les seves iniciatives. En segon lloc, l'exposició il·lustra la relació que es va establir entre l'edifici de les Drassanes Reials i el Museu Marítim amb la transformació de l'equipament militar en un centre de caràcter civil i cultural. Per últim, l'exposició ens mostra el Museu Marítim com a institució rectora de la salvaguarda del patrimoni cultural marítim català durant la Guerra Civil. —Redacció

MMB

De Barcelona a l'Alguer

Els lligams històrics i culturals entre l'Alguer i Barcelona es remunten a l'Edat Mitjana. Els llaços són estrets, fins al punt que els algueresos anomenen Barceloneta la seva ciutat.

Amb l'objectiu d'aprofundir els lligams entre les dues ciutats mediterrànies, els responsables de l'Ajuntament de l'Alguer, el Reial Club Marítim de Barcelona i el Museu Marítim de Barcelona organitzaran cada dos anys una navegació que unirà les dues ciutats i en la qual participaran navegants de l'Alguer i de Barcelona.

Aquest any la navegació es realitzarà entre els dies 7 i 12 de juliol (Barcelona-l'Alguer-Barcelona) i comptarà amb la parti-

cipació del pailebot *Santa Eulàlia*, que estarà obert al públic i podrà ser visitat pels ciutadans de la vila sarda.

L'Alguer és una ciutat situada a la costa nord-occidental de Sardenya, a la província de Sassari, en la qual encara es poden observar trets característics de la ciutat medieval i on encara un nombre important dels seus ciutadans parlen l'alguerès, que és una de les set variants de la llengua catalana.

Aquest esdeveniment comptarà amb la col·laboració del Grup Grimaldi, que de forma regular i des d'aquest any cobreix la ruta de Barcelona a l'Alguer. —Redacció

JORNADA

«La marina mercant espanyola sota el franquisme»

El Museu Marítim de Barcelona organitza, per als dies 2 i 3 de juliol de 2009, la jornada d'estudis «La marina mercant espanyola sota el franquisme», en la qual es tractaran diversos temes: el trencament amb el model republicà, la repressió política, l'evolució de la lluita sindical i els canvis durant la transició democràtica, etc. La jornada permetrà fer un repàs del panorama historiogràfic i, molt especialment, sentir les veus dels protagonistes. —Redacció

Xarxa de drassanes històriques de la Mediterrània

Els darrers dos anys s'han organitzat un seguit de trobades entre responsables de drassanes històriques de la Mediterrània, les quals varen culminar amb la signatura d'un acord l'any 2008 per tal de constituir una xarxa europea. Aquesta té la finalitat d'esdevenir un instrument de treball eficaç per promoure accions d'estudi, difusió i conservació d'aquesta tipologia d'edificis històrics. Els dies 28 al 30 de maig es varen tornar a trobar els gestors de les drassanes de Sevilla, València, Barcelona, Chania, Gènova, Gouvia, Hvar, Nàpols, La Valetta, Palermo, Pisa, Toulon, Alger i Venècia per tal de signar formalment l'adhesió a la Xarxa i, al mateix temps, per continuar promovent el nostre patrimoni marítim amb la celebració d'una conferència. Entre els convidats d'alt nivell hi havia Senén Florensa, director general de l'Institut Europeu de la Mediterrània. —Redacció

MMB

CONGRÉS

«Entendre el canvi i fer front a la incertesa»

Enguany, el congrés bianual que celebren els membres de l'*International Congress of Maritime Museums* (ICMM) tindrà lloc a Esbjerg, Dinamarca. Del 5 al 9 del proper mes d'octubre es reuniran professionals de museus marítims de tot el món per debatre sobre audiències, col·leccions, recerca i finançament.

Actualment vivim en un món que continuament canvia i es transforma. Això provoca una gran incertesa entre els professionals i les institucions responsables del patrimoni marítim. Davant aquesta situació, l'ICMM ha escollit aquests quatre temes amb la voluntat de tornar als fonaments dels museus i debatre sobre els eixos principals que articulen els museus. Per primera vegada, l'ICMM tractarà el tema del finançament en museus, ja que el creixent desconcert econòmic mundial també afecta directament o indirectament la gestió dels museus. Un economista de renom internacional, expert en economia cultural, introduirà la sessió de finançament i presentarà a debat tots aquells temes que preocupen els professionals i gestors de museus que participaran en el congrés. Altres ponents de prestigi internacional, també convidats, compartiran el seu coneixement amb els assistents en cada una de les sessions programades.

A més, per primera vegada, el congrés oferirà, l'últim dia a la tarda, sessions de classes màster sobre els quatre temes programats, les quals seran impartides per professionals experts, col·legues de l'ICMM. Els assistents tindran així l'oportunitat de beneficiar-se de la seva experiència i conèixer de primera mà exemples de bones pràctiques. Més informació sobre l'organització de l'esdeveniment i el programa del congrés:

<http://www.icmmonline.org/pages/home.htm>. —Redacció

Exposició «Escenes del Port»

El Port de Barcelona i el Museu Marítim ofereixen una proposta expositiva que reuneix peces dels seus fons pictòrics. L'exposició és fruit de l'estreta col·laboració entre ambdues institucions i és la primera actuació de la nova oferta cultural del Port de Barcelona. Els continguts de l'exposició se centraran en el rol important del Port de Barcelona en dues fites cabdals per a la ciutat: l'Exposició Universal de 1888, que posà les bases de la ciutat del segle xx, i els Jocs Olímpics de 1992, veritable punt de partida de la Barcelona del segle XXI.

Entre les obres que s'hi exhibiran, cal destacar dues grans composicions que il·lustraran la Barcelona de l'exposició: *Vista del Port de Barcelona, 1889*, de Francesc Soler i Rovira, i *El Port de Barcelona, 1887*, d'Eliseu Meifrén.

Aquesta exposició romandrà oberta fins al final d'agost. —Redacció

Seminari per a la preservació dels fars històrics

Del 23 al 26 de juny s'ha celebrat al Palacio de la Magdalena de la ciutat de Santander un seminari per tractar sobre les conseqüències, pel que fa a conservació i patrimoni, de la introducció de les noves tecnologies en els senyals marítims d'ajuda a la navegació.

L'objectiu dels organitzadors ha estat que el seminari propiciï l'intercanvi de coneixement i d'informació entre les entitats i els professionals que hi han assistit, així com la identificació de bones pràctiques en relació amb l'impacte de la modernització tecnològica que s'està incorporant en el fars arreu del món.

El seminari ha estat organitzat pel Ministeri de Foment, a través de Ports de l'Estat i l'Autoritat Portuària de Santander, i de l'organisme internacional IALA-AISM (International Association of Marine Aids to Navigations and Lighthouse Authorities), que s'ocupa des de fa anys de la preservació dels fars històrics. —Redacció

La vela tradicional llueix a la ruta «100 anys navegant per la Costa Brava»

Una dotzena de vaixells i barques de vela amb aparell tradicional, de diverses eslores i tipologies, van participar en la travesia «100 anys navegant per la Costa Brava», que va tenir lloc entre Sant Feliu de Guíxols i Palamós, la Setmana Santa passada, organitzada per l'associació La Mar d'Amics i la Federació Catalana per la Cultura i el Patrimoni Marítim i Fluvial. Malgrat que el temps no hi va acompanyar gaire, la navegada commemorativa del centenari de la Costa Brava va poder complir tots els punts del programa, i amb força èxit de públic.

Un concert de corns marins i l'encesa del senyal de sortida a les torres del Corn i del Fum, a la Porta Ferrada de Sant Feliu de Guíxols, van marcar l'inici de les activitats, Divendres Sant al matí. Seguidament, la flota va sortir del port de Sant Feliu i va posar rumb a Sant Antoni de Calonge i Palamós. Veure navegar a vela i arran de costa el pailebot *Santa Eulàlia*, el bergantí goleta *Sea Star*, la goleta *Pepa Bandera*, el jakt *Far Barcelona*, la barca de mitjana *Sant Isidre*, el sardinal *Sant Pau* i mitja dotzena més d'embarcacions amb veles cangrees, llatines i al terç, va ser tot un espectacle que va omplir de públic el camí de ronda que uneix les tres poblacions. Precisament, l'objectiu de la navegada era difondre la navegació tradicional entre la ciutadania i donar a conèixer l'existència d'unes embarcacions que havien estat habituals al nostre litoral i que, avui dia, tot i que n'hi ha molt pocs, es mantenen vives.

El dissabte, les embarcacions van navegar entre Palamós i la platja de Castell. I el diumenge, la pluja va deixar les barques amarrades a port, però no va aconseguir igualar la festa al centenar de banyistes que es van apuntar al primer bany de l'any i als jocs tradicionals mariners que es van fer a la platja. No es descarta que la ruta «100 anys navegant per la Costa Brava» pugui tenir continuïtat. —Joan Sol

PORT DE BARCELONA

El Port de Barcelona celebra la diada de Sant Jordi

Com cada any per la diada de Sant Jordi, l'Autoritat Portuària de Barcelona va lliurar la rosa i el llibre a tots els seus empleats. Amb motiu de la celebració de «L'Any Monturiol. 150 anys de l'ic-tineu», del qual el Port de Barcelona és entitat promotora, aquest va lliurar la biografia novelada *El somni de Monturiol. L'extraordinària història de l'inventor del submarí que volia salvar el món*, de l'investigador anglès Matthew Stewart. La biografia mostra la recerca incansable de Narcís Monturiol per trobar respostes a un seguit d'interrogants al voltant de la navegació submarina.

—APB

El Port de Barcelona col·labora amb el Palau de la Música

El Palau de la Música Catalana ha inscrit el nom del Port de Barcelona en quatre de les noves butaques de la seva Sala de Concerts com a agraïment per la col·laboració de l'Autoritat Portuària en el centenari, 1908-2008, de la institució. El nom apareix des d'ara en una placa gravada situada als nous seients de la sala, que han estat dissenyats per l'arquitecte Òscar Tusquets. Amb motiu del primer segle d'història d'aquesta joia de l'arquitectura modernista, el Palau de la Música va iniciar una campanya popular per tal de recaptar fons per a la commemoració del seu centenari. Aquesta campanya té com a antecedent la pròpia construcció del Palau, que es va fer gràcies a una emissió d'obligacions en què van participar nombrosos ciutadans, empreses i institucions l'any 1908.

Així mateix, l'Autoritat Portuària ha patrocinat el concert número 5 de Música de Cambra que va tenir lloc el 14 de maig al Petit Palau, amb l'actuació del Cor de Cambra del Petit Palau.

La participació del Port de Barcelona en el centenari del Palau s'emmarca en el conveni de col·laboració que l'Autoritat Portuària manté amb aquesta institució, a la qual dóna suport de manera permanent. Aquesta contribució demostra l'interès

constant de l'Autoritat Portuària per establir lligams de col·laboració i patrocini amb tota mena d'institucions que desenvolupen tasques i actuacions enriquidores per a la societat, com és el Palau de la Música. —APB

L'Autoritat Portuària de Barcelona, amb la col·laboració del Museu Marítim, restaura el quadre *El Port de Barcelona*, d'Eliseu Meifrén

L'Autoritat Portuària de Barcelona ha iniciat el procés de restauració del quadre *El Port de Barcelona*, del pintor modernista Eliseu Meifrén, exposat a la seu de la institució, al Portal de la Pau.

La pintura a l'oli, que data de l'any 1885, va ser sotmesa a un estudi organolèptic per tal d'avaluar-ne l'estat de conservació pel Departament de Restauració i Conservació del Museu Marítim de Barcelona.

L'estudi va determinar que es trobava en condicions deficientes i que era necessària una intervenció urgent.

Els treballs de restauració, que en una primera fase s'han desenvolupat *in situ* ateses les grans dimensions del quadre, tenien l'objectiu d'aturar el deteriorament de la pintura i aconseguir recuperar al màxim el seu aspecte original. Posteriorment, el quadre es va traslladar a les instal·lacions del Museu Marítim per tal de finalitzar el procés de restauració.

L'obra formarà part de l'exposició «Escenes del Port», que tindrà lloc al Museu Marítim fins al 31 d'agost, i que reuneix peces dels fons pictòrics del Port de Barcelona i del museu. La mostra permetrà gaudir d'un recorregut visual pel port, els molls i la façana marítima de la ciutat, i conèixer, alhora, l'obra pictòrica en si mateixa i també els aspectes del port més ocults o menys vistos pel ciutadà.

—APB

MUSEU D'HISTÒRIA DE CAMBRILS

Segon Premi de Narrativa Marítima Vila de Cambrils

L'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Cambrils va crear l'any 2008 el Premi de Narrativa Marítima Vila de Cambrils Josep Lluís Savall, amb l'objectiu, tal i com assenyalen les bases, «de promoure i donar suport a la nostra llengua escrita i amb la voluntat de fer que la mar, element ineludible en l'evolució històrica de la nostra vila, adquireixi un paper protagonista i ens impulsi com a referent literari i cultural del nostre país».

Ara es torna a convocar la segona edició del premi amb el termini d'admissió d'originals obert fins al proper 18 de setembre. Poden ser obres amb el fil conductor de la mar en qualsevol gènere narratiu i adreçades a públic adult: novel·la, recull de contes, dietari, llibre de viatges... En la primera edició s'hi presentaren cinc obres, i la guanyadora fou *Moros a la costa*, de David Gomariz.

Per a més informació: 977 368 484 o www.cambrils.org. —Redacció

MUSEU COMARCAL DEL MONTSIÀ

Exposició «Amposta 1908 (crònica d'un temps). Memòria de 100 anys de ciutadania»

L'exposició, que es va inaugurar el 14 de febrer i que es podrà visitar fins al final d'agost de 2009, se celebra amb motiu del centenari de l'atorgament del títol de ciutat a Amposta. Se centra en el període històric de la primera dècada del segle xx, en què Amposta experimenta un creixement econòmic i uns canvis socials molt importants, a partir de les transformacions que s'havien iniciat al tombant del segle xix amb la transformació agrícola del delta de l'Ebre i l'increment dels habitants de la població.

L'exposició s'organitza en els següents àmbits:

- Com era la ciutat: l'urbanisme i les obres públiques.
- Com es governava: la política i les institucions.
- Com treballàvem: les activitats econòmiques.
- Com vivíem: la família i la societat.

La mostra presenta objectes, documents i testimonis orals que, amb els textos de l'exposició, aporten una visió global i entenedora d'aquesta època.

A més, inclou altres propostes amb mitjans audiovisuals i interactius contemporanis mitjançant els quals els ciutadans d'Amposta participen en l'exposició i aporten la seva visió de la història i l'evolució de la ciutat. —MCM.

MUSEU DEL PORT DE TARRAGONA

L'òptica del far de la Banya ingressa al fons del museu

Amb l'avinentsa de la programació de la setmana temàtica dels fars, del 8 al 13 de juny, s'ha incorporat al fons patrimonial del museu un dels objectes més importants instal·lat al far de la Banya, des que aquest va ser inaugurat l'any 1864: l'òptica d'horitzó proveïda de catadiòptrics superiors i inferiors amb la part central formada per quatre lents diòptriques, que aconseguen projectar la llum del focus al voltant dels 360° de tercer ordre. Construïda l'any 1861 per la casa anglesa Chance Brothers, tenia una aparença de tres zones de llum blanca fixa, que proporcionaven un abast de 13 milles. Està formada per quatre sectors, un d'ells incomplet, atesa la seva funció de porta per on s'instal·lava o modificava el combustible o el tipus de focus lluminós encarregat de l'ajuda a la navegació.

Realitzada la restauració pertinent, serà dipositada al Museu de Fars, al far de la Banya, la seva ubicació original, encara que aquesta vegada no efectuarà la funció d'enllumenat, sinó que s'instal·larà a l'antic habitatge del torrer —i no a la llanterna— per tal que els visitants del Museu de Fars puguin conèixer aquesta peça única. —Mercè Toldrà Dalmau.

Estudi sobre el bou badaloní

«Els parellons badalonins. Estudi dels bous i barques enfalcades 1770-1970» és el títol del treball d'investigació, realitzat per Vicente García-Delgado, sobre les formes, construcció i usos del bou de Badalona.

Aquesta barca representa un dels primers esglaons en l'adaptació de les embarcacions per a la pesca del bou, una mena d'estat intermediari entre la barca palangrera i les conegudes barques de bou de Vilanova. Malgrat la importància del bou badaloní dins de la tipologia d'embarcacions tradicionals, no se'n conserva cap mostra ni se'n tenia gaire informació; d'aquí l'interès d'aquest treball. La primera part de l'estudi tracta d'aspectes etnològics de la pesca del bou en parella i se centra en el passat mariner de Badalona. La segona part, que actualment s'està elaborant, comprèn l'estudi tècnic i els plànols detallats d'un bou badaloní, que permetran construir-ne una rèplica a escala real i navegable. El treball, que ha comptat amb un ajut de l'Institut Ramon Muntaner, és una iniciativa de l'Associació Bellamar de Premià de Mar i de l'Associació Bricbarca de Vilassar de Mar, centres d'estudis marítims adscrits a l'IRMU.—Joan Sol

L'àncora romana, al Museu del Port

Després d'haver estat recuperat un cep original d'època romana, del segle II dC, se n'ha portat a terme la restauració als tallers del mateix museu. La intervenció ha anat a càrrec d'en Josep Tomàs, i ha consistit en la reconstrucció de tots els elements de fusta, així com la recuperació de les uncles de ferro, d'època contemporània, que s'hi havien afegit per a la seva exhibició, anterior, a l'aire lliure. Va ser traslladada a l'àmbit del port romà de l'exposició permanent del museu amb motiu del Dia Internacional dels Museus, i ha estat escollida com a «Joaia del Museu». Les seves dimensions són: 3,44 x 1,60 x 1,71 m. —Mercè Toldrà Dalmau.

MUSEU DE LA PESCA DE PALAMÓS

Nova activitat del Museu de la Pesca
Imatges que fan parlar

Ajuda'ns a documentar el fons fotogràfic del Museu de la Pesca

El Museu de la Pesca, conjuntament amb la Càtedra d'Estudis Marítims (Universitat de Girona – Ajuntament de Palamós) i Documare, Centre de Documentació de la Pesca i el Mar, ha iniciat aquest

mes de maig una activitat destinada a documentar la memòria històrica. Durant quatre divendres i fins al mes d'octubre, es convoca al Museu de la Pesca el públic interessat per la cultura i el patrimoni mariner a una projecció de diferents fotografies antigues amb la intenció d'entre tots poder documentar la gent i les barques que hi apareixen, l'any aproximat en què va ser enregistrada, etc. La participació i l'ajut dels assistents ens permetrà documentar fotografies antigues recollides pel museu durant anys de recerca.

Les quatre sessions estan dividides en quatre temes: «Gent del port», «Aquell Palamós», «Racons de la Costa Brava» i «Embarcacions en blanc i negre». —MdP

Les tripulacions de les barques de pesca en una exposició del Museu de la Pesca

Des del mes de juny i fins al final d'octubre es pot visitar al Museu de la Pesca l'exposició temporal «Tripulacions. La gent de bord de les barques de pesca». La mostra té com a protagonistes les persones que han format i formen part de les embarcacions de treball i els canvis que han experimentat lligats amb l'evolució de la pesca dels darrers 50 anys.

L'exposició consta de diferents àmbits temàtics on s'expliquen les diferents funcions dels membres que conformen una tripulació, la cadena de comandament establerta, els processos d'aprenentatge i de formació, el sistema de retribució econòmica (la part), el paper del parentiu en el moment d'enrolar-se a un bastiment determinat i, els requisits legals necessaris.

Aquests rols varien depenent del tipus de pesquera practicada, ja sigui l'arrossegament o l'encerclament o arts menors, amb figures dedicades a una tasca especialitzada d'una pesquera concreta, com és el cas del llumer en els bastiments destinats a la pesca de l'encerclament.

Al mateix temps, el visitant podrà conèixer l'evolució del nombre de pescadors i de barques dels darrers anys. —MdP

MdP-Documare

NOU PROJECTE D'INVESTIGACIÓ DEL MUSEU DE LA PESCA I LA CÀTEDRA D'ESTUDIS MARÍTIMS

Vides al mar. Les tripulacions de dues embarcacions emblemàtiques de Palamós: l'Estrella Polar i la Gacela

Aquesta recerca etnològica té com a objectiu estudiar i descobrir, a partir del testimoni oral, la vessant humana a bord d'un vaixell de pesca: els rols socials i professionals, els vincles de parentiu, l'adquisició i transmissió de coneixement, les experiències i la quotidianitat de la tripulació en la vida d'una barca d'arrossegament, i una d'encerclament de la segona meitat de segle xx. El

projecte està en relació directa amb la creació futura de la mostra surant al port palamosí, en la qual seran protagonistes les dues barques, l'Estrella Polar i la Gacela.

Aquestes embarcacions són filles d'una època d'esplendor de la pesca a Palamós, entre 1960 i 1970. La generació de pescadors que féu gran la pesca al port palamosí envelleix, perd la capacitat de recordar i mor, emportant-se amb ella els elements que fan possible la seva reconstrucció d'aquell episodi. Aquesta recerca neix amb la voluntat de recuperar, estudiar i donar a conèixer aquella etapa de la pesca catalana a través de la memòria oral, inserint-ho i reforçant-ho amb l'esforç de recuperació i museïtzació de la Gacela i l'Estrella Polar.

L'eina bàsica per tirar endavant aquest projecte és l'entrevista, una entrevista dirigida amb l'objectiu de respondre un seguit de camps d'informació bàsics que ens permetin arribar a conèixer el paper dels tripulants de les embarcacions des d'un punt de vista etnològic. —MdP

MdP-Documare

MUSEU D'HISTÒRIA DE SANT FELIU DE GUÍXOLS

Important impuls a la rehabilitació de les torres de defensa del monestir de Sant Feliu de Guíxols

MHSFG

El conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, Joan Manuel Tresserras, i el president de la Diputació de Girona, Enric Vilert, han signat un conveni de col·laboració que preveu una injecció de sis milions i mig d'euros per millorar el patrimoni arquitectònic i museístic de les comarques gironines (2009-2010), i estableixen que es destinaran cinc milions d'euros a les obres de recuperació i rehabilitació de cinc monuments destacats que ja han estat declarats BCIN (bé cultural d'interès nacional), entre els quals hi ha el monestir de Sant Feliu de Guíxols (s. x-xviii). L'edifici conventual del segle XVIII acull el Museu d'Història de la Ciutat.

La inversió en aquestes intervencions

serà finançada a parts iguals pel Govern de Catalunya i la Diputació de Girona durant els propers dos anys.

Les actuacions previstes al monestir, seguint el Pla especial d'intervenció, són la restauració i accessibilitat de la Torre del Corn i la Torre del Fum (s. xi-xii), l'ampliació del projecte de consolidació del Palau de l'Abat, el condicionament del camí de ronda del monestir i diverses actuacions en les primeres plantes del museu. A més dels requeriments arquitectònics marcats per a qualsevol pla especial d'intervenció, en el cas del monestir, es va demanar que en la seva redacció es tingués en compte, entre d'altres aspectes, el fet que l'església del monestir funciona com a parròquia, que és la seu principal del Museu d'Història i, per tant, havia de preveure les necessitats actuals i futures del museu i la seva articulació amb la visita al conjunt monumental i el seu entorn, sense oblidar la necessitat d'un programa específic d'excavacions arqueològiques.

Es tracta d'impulsar un pla d'actuació per a la peça de patrimoni cultural immoble més important de la ciutat, i paral·lelament renovar museològicament el museu, tenint en compte tot allò directament relacionat amb el monument i, sobretot, el seu estudi i coneixement previ abans d'iniciar cap actuació.

El Pla ha estat redactat per un equip pluridisciplinari dirigit per l'arquitecte Albert Pla Gisbert, i inclou un recull de la informació històrica i arqueològica del monument, contempla un seguit de fases d'actuació i preveu un programa d'intervencions arqueològiques a l'entorn del monestir per tal d'augmentar el coneixement científic del monument i poder aplicar aquest coneixement a les actuacions.

A més d'actuar en els elements defensius de zones que es troben ja en fase d'execució, com el Palau de l'Abat, està previst actuar als espais que ocupa el museu, connectant-lo amb el circuit de les torres medievals i amb el passeig arqueològic a l'entorn del monestir.—Jordi Colomeda

Noves activitats per conèixer el patrimoni marítim de Sant Feliu de Guíxols

MHSFG

El Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols i l'Associació de la Mar, a través de la signatura d'un conveni de col·laboració, han programat diverses activitats pedagògiques per tal de donar a conèixer la història marítima de la ciutat. Aquesta oferta educativa, destinada tant a les escoles com al públic en general, es desenvolupa a través de la visita a la Caseta de Salvament de Nàufrags i sobre la coberta del bergantí *Cyrano* «Sea-Stars». —MHSFG

Projecte de Vela Llatina de la Federació Catalana de Vela

La Secretaria de la Classe Vela Llatina està introduint aquesta manera tan diferent, tècnica i exigent de navegar, i l'està obrint a tota la nostra joventut. Fruit del treball i col·laboració entre el Comitè de Formació i el Comitè Esportiu de la Federació Catalana de Vela i la Secretaria de la Classe Vela Llatina, en el marc de les accions del Projecte de Vela Llatina, el mes d'abril es va dur a terme el I Seminari de Vela Llatina per a monitors de clubs.

Aquest seminari anava dirigit a tots aquells monitors que volguessin aprendre i tenir les credencials per poder ensenyar a navegar en vela llatina, especialitat molt diferent de la vela lleugera i de creuer, on domina clarament la competició i la lluita per tenir el millor material. En la vela llatina això està totalment descartat per les exigències i limitacions del seu Reglament de Classe, en el qual es dóna la màxima importància al navegant. Aquesta titulació serà obligatòria per poder accedir a les dos embarcacions de vela llatina, de fibra, que té aquesta secretaria, i que posa a disposició dels clubs per a les seves escoles de vela.

Dins el circuit català de regates, se celebrarà enguany la VII Copa Catalana de Vela Llatina al CN Port de la Selva, el dia 11 de juliol, i que forma part del Circuit Català de Vela Llatina, en el qual també figuren les regates del 6-7 de juny al RCM Barcelona, i del 5 de setembre, organitzada pel CN Cambrils. —Redacció

GALÍCIA

Encontro de Muros, la gran festa del patrimoni marítim i fluvial de Galícia

El patrimoni marítim serà el pal de paller del «IX Encontro d'Embarcacions Tradicionais de Galicia», la gran festa bianual de la cultura marítima peninsular, que es farà a la vila de Muros, del 9 al 16 de juliol. Organitzat per la *Federación Galega pola Cultura Marítima e Fluvial*, l'objectiu de Muros 2009 és aconseguir el reconeixement de la feina que s'ha fet fins ara en el camp de la recuperació i dinamització del patrimoni marítim i fluvial de Galícia. L'organització ha fet gestions perquè el País Basc i la cultura marítima basca siguin els convidats d'honor d'aquesta edició, però la seva presència encara no estava confirmada. S'espera que participin en aquest *encontro* entre 150 i 200 embarcacions procedents d'Espanya, Portugal, França i Irlanda.

La tria de Muros respon a la intenció de fer un encontro en un ambient totalment patrimonial. Aquesta vila marinera d'origen medieval és l'únic poble del litoral gallec que es manté com era antigament

i conserva la mateixa façana marítima de fa cent anys. Fins i tot, es conserven algunes «cases de rem», que és com s'anomenaven les cases de mariners que feien l'amplada del rem d'una llanxa. El barri antic de Muros —declarat conjunt històric artístic—, tancat al trànsit i engalanat per a l'ocasió, albergarà les diverses mostres, exposicions, jornades i actes diversos que es faran en aquest *encontro*, a banda de les activitats a l'aigua.

Les jornades tècniques estaran dedicades als ecomuseus, i aniran dirigides a potenciar el patrimoni natural marítim i estudiar les possibilitats d'un turisme basat en la riquesa patrimonial de la ria de Muros i de la Costa da Morte. En aquestes jornades, dirigides pel Museu del Mar de Galícia, amb el suport de la Universitat de Santiago, hi participaran destacats especialistes europeus que treballen en aquest àmbit, entre els quals hi haurà representants de la Federació d'Ecomuseus

de França i de l'Ecomuseu de Seixal portuguès. Les activitats nàutiques es faran a les ries de Muros i Noia, i constaran de regates d'embarcacions agrupades per tipologies, maniobres a la vista del públic, avarades col·lectives en llocs destacats com Anido i la platja de San Francisco, i una mostra d'embarcacions als molls de Muros. —Joan Sol

Important pas en la salvaguarda i difusió del patrimoni gallec

La Federació Gallega de Patrimoni Marítim ingressa com a membre al *European Maritime Heritage (EMH)*.

A la darrera reunió del grup de treball de l'EMH, celebrada a Bèlgica el passat mes de maig, es va donar entrada com a membre regional a la Federació Gallega per la Cultura i el Patrimoni Marítim i Fluvial.

L'EMH actua com a interlocutor habitual amb les més altes instàncies de la Unió Europea per tractar temes referents al patrimoni marítim, influint en la legislació comunitària, i col·labora també amb la UNESCO i és membre del Comitè Internacional de Museus. Com a organització no governamental que és, està integrada per associacions de propietaris d'embarcacions tradicionals i històriques, museus marítims i d'altres organismes interessats també a conservar el patrimoni marítim europeu. Entre els seus objectius cal destacar la cooperació entre les diferents cultures marítimes europees, la posada en marxa d'accions en-

AtMuros

AtMuros

caminades a augmentar la consciència pública pel patrimoni marítim, la resolució de problemes comuns i l'estudi de tots els aspectes relatius a la conservació i funcionament dels vaixells històrics.

Estar present a l'EMH permetrà a la Federació Gallega reforçar les relacions que ja tenen engegades amb organitzacions similars d'altres països i augmentar la capacitat d'influir en els aspectes legislatius que afecten el propi patrimoni gallec.

La Federació Gallega s'afegeix així a la llista de membres que vetllen pel patrimoni cultural marítim de l'Estat espanyol, que, en diferents càrrecs, ja hi eren presents: Museu Marítim de Barcelona, *Untzi Museoa Donostia* (Museo Naval de Sant Sebastià) i l'associació Albaola (Pasai Donibane, Guipúscoa).—Redacció

MUSEU DE LA MEDITERRÀNIA

Exposició «Contes de la Mediterrània»

El món dels contes ens permet somiar, viatjar, imaginar, compartir moltes aventures amb els seus personatges, però sobretot ens permet tornar a ser nens, viatjar a aquells moments de pau, on res ens pertorbava i ens trobàvem protegits. El Museu de la Mediterrània, a partir del proper 4 de juliol (i fins al final d'octubre), ens permetrà tornar a viatjar a la nostra infantesa de la mà de l'exposició «Contes de la Mediterrània».

L'exposició gira al voltant de set contes de la Mediterrània occidental, bona part d'ells recollits a partir de població nouvinguda a Torroella. Hi trobarem un conte català, un d'andalús, un d'àrab, un d'amazig, un de sard, un d'italià i un de francès; tots ells es presentaran en la seva llengua d'origen i en català, i seran acompanyats de diferents il·lustracions de l'artista Delphine Labedan.

Delphine Labedan

Il·lustració del conte d'en Patufet

Entrar dins l'exposició serà entrar dins el món màgic de la nostra infantesa. Cada un dels contes tindrà una escenografia pròpia i es representaran les pors i il·lusions dels viatges infantils. L'exposició no es vol quedar només amb aquests set contes, i en volem exposar molts més. Per això, es dedicarà un espai per mostrar els contes que haguem pogut recollir o ens hagi fet arribar la gent. Volem que la gent ens ajudi a fer l'exposició més gran. Si voleu participar en l'exposició, envieu el conte a: contes@museudelamediterrania.org. —Gerard Cruset

Beques de recerca Joan Torró i Cabratosa

El Museu de la Mediterrània, juntament amb el Patronat del Montgrí i l'arxipèlag de les illes Medes del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya, han convocat les beques de recerca Joan Torró i Cabratosa de medi ambient i de ciències socials, amb l'objectiu d'estimular l'estudi de l'àrea del massís del Montgrí, les illes Medes i la plana del baix Ter.

Poden presentar-s'hi investigadors a títol individual o col·lectiu.

L'àrea d'estudi serà la zona del Montgrí, les illes Medes i la plana del baix Ter. Hi haurà dues modalitats: una de medi ambient i una altra de ciències socials. La dotació de cada beca serà de sis mil euros. L'import es farà efectiu en dues parts. La primera, de mil euros, es lliurarà en el moment de la concessió de la beca als projectes guanyadors, i la resta una vegada s'hagi lliurat el treball complet.

Per consultar les bases de les beques, cal posar-se en contacte amb el Museu de la Mediterrània:

C/ Ullà, 27-31

17257 Torroella de Montgrí (Girona)

Tel.: 972755180

E-mail: info@museudelamediterrania.org.

El termini de presentació dels projectes per a la VII edició s'acaba el dilluns 30 de novembre de 2009. —Redacció

Subscriu-te a la revista **argo**

Pot subscriure's a través del web <http://www.museumaritimbarcelona.cat/argo>

o bé trametent aquesta butlleta emplenada al Museu Marítim de Barcelona. Avda. de les Drassanes s/n 08001 Barcelona

Dades personals					
Nom	Cognoms				
Adreça	Núm.	Pis	Porta	Esc./Bloc	
Codi postal	Població		Telèfon		
E-mail	Data naixement		DNI		

Domiciliació bancària (imprescindible)

Si us plau, carregueu al meu compte o llibreta el pagament de la subscripció de la revista ARGO.

Noms i cognoms del titular

Entitat	Oficina	DC	Núm. compte
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

D'acord amb la Llei Orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de Protecció de Dades de Caràcter Personal, les seves dades s'inclouran en el fitxer Activitats Culturals i Educatives amb la finalitat de gestionar la seva subscripció i rebre informació. Podeu exercir els drets d'accés, cancel·lació, rectificació o oposició, per escrit, per correu electrònic m.maritim@diba.cat, o fax 933187876 adreçat al Registre General del Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona. □

Signatura

Data

La revista ARGO té una periodicitat quadrimestral. Si s'hi subscriu, rebrà al seu domicili els tres números que es publicaran l'any 2009 per un preu de 15 €, més despeses d'enviament.

Xarxa de museus marítims de la costa catalana

Per ampliar la informació de les activitats que aquí es relacionen i les seves condicions, es recomana contactar prèviament amb cada museu. Informeu-vos també de les activitats pedagògiques que organitzen.

MUSEU COMARCAL DEL MONTSIÀ

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

- Visites guiades: Museu del Montsià i equipaments vinculats al Museu, a la població d'Ampostes, etc.
- Itineraris: delta de l'Ebre, la serra del Montsià, rutes arqueològiques per la comarca, etc.
- Tallers didàctics: la fauna i la flora, els jocs tradicionals, pintures rupestres, etc.

Observacions: cal concretar prèviament l'activitat que es vol fer. Es desenvolupa al llarg de tot l'any.

MUSEU D'HISTÒRIA DE CAMBRILS

EXPOSICIONS TEMPORALS

Exposició «Monuments del territori»

A l'exposició fotogràfica s'hi pot veure una vintena de fotografies de Ramon Cornadó d'alguns dels béns patrimonials més emblemàtics del nostre territori que, durant els darrers anys, han rebut el suport del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació per preservar el llegat historicoartístic que representen.

Observacions: fins al 31 d'agost.

Exposició «Retrats de Mar»

Exposició pictòrica que recull 39 obres dels diversos fons de totes les institucions adherides a la Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana.

Observacions: fins al 27 de setembre.

MUSEU DEL PORT DE TARRAGONA

EXPOSICIONS TEMPORALS

«La pervivència del mar»

Exposició itinerant, produïda pel Museu Marítim de Barcelona. La mostra analitza i cerca una nova cultura de relació amb el medi, imprescindible per construir un futur ecològicament sostenible i humanament equilibrat i es complementa amb una maleta didàctica que podran treballar els casals d'estiu.

Observacions: fins al final d'agost.

«Retrats de mar»

Exposició integrada per obres pictòriques dels fons patrimonials de les diferents institucions que formen part de la Xarxa de Museus Marítims Catalans. Ens permet exhibir la creativitat dels diversos autors que plasmen aspectes coneguts o reinterpretats de la costa, des de Perpinyà al delta de l'Ebre.

Observacions: del 5 d'octubre al 30 de novembre de 2009.

Una illa... per nom Mallorca

Una aproximació als fets previs al viatge del rei en Jaume cap a la conquesta de l'illa.

Data: del 16 al 21 de novembre.

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Les nits del Museu del Port

Observacions: públic en general i cal reserva prèvia. Mesos de juliol i agost.

Passejant amb Apodaca

Visita teatralitzada al Museu del Port, guiada per un personatge històric, l'enginyer Ruiz de Apodaca. La visita es completa amb un viatge en «golondrina» per l'interior del port.

La llum de la mar

Visita guiada al Museu de Fars, situat al far de la Banyà, per conèixer la història dels senyals marítims.

MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

EXPOSICIONS TEMPORALS

«Tiempo de transición: 1975-1982»

En col·laboració amb la Fundació Pablo Iglesias, el Museu Marítim ofereix amb aquesta exposició una mirada atenta i objectiva sobre la transició democràtica espanyola. L'exposició fa un recorregut cronològic que s'inicia amb la mort del general i acaba amb les eleccions democràtiques de l'octubre de 1982.

Observacions: fins al final d'octubre.

«Escenes del Port»

El Port de Barcelona i el Museu Marítim ofereixen una proposta expositiva que reuneix peces dels fons pictòrics de totes dues institucions. La mostra ens permetrà fer un recorregut visual pel port, els molls i la façana marítima de la ciutat, i alhora conèixer l'obra pictòrica en ella mateixa i també els aspectes més amagats o menys coneguts del port.

Observacions: fins al final d'agost.

«El Marítim entre bombes»

La història de la gestació i el desenvolupament del Museu Marítim de Catalunya, antecedent del Museu Marítim de Barcelona, durant la Guerra Civil espanyola (1936-1939). En aquella etapa es va recuperar una part de l'edifici de les Drasanes per a ús cultural i es va iniciar la restauració del conjunt. El Museu Marítim es converteix en aquesta etapa en un centre de recepció i salvaguarda del patrimoni marítim i

constitueix un paradigma de la política cultural i de preservació del patrimoni duta a terme pel govern de la Generalitat republicana en temps de guerra.

Observacions: fins al 13 de setembre.

ACTIVITATS D'ESTIU

Informació i reserves: 933 429 929 (www.mmb.cat).

Observacions: les activitats es desenvolupen els feiners del mes de juliol i van adreçades a casals d'estiu i infants entre 3 i 9 anys.

Pirates a la vista

A la bodega d'un vaixell s'hi ha amagat un petit pirata que intenta que el capità no el trobi. D'històries de pirates, el nostre vailet en sap moltes. Potser vosaltres podeu intentar fer realitat el seu somni: trobar un tresor! Però, per fer-ho, abans hauréu de demostrar que us agrada l'aventura. Us voleu enrolar a la tripulació d'aquest vaixell?

Sóc un llunauta

Activitat al Planetari-Sphaera del Museu

Sóc un «llunauta», un petit follet de la Lluna i, ara que fa 40 anys que ens va venir a visitar el primer humà, us vull convidar a casa meua per ensenyar-vos que diferent que és de com la veieu cada nit!

Mariners d'aigua dolça

Quan el capità Pepot ha vist la colla de mariners d'aigua dolça que té per tripulació ha renegat de mala manera: no saben obeir ordres, no saben beure, amb prou feines saben què és un vaixell! Ara només té un parell d'hores per fer d'aquests barbamecs uns veritables mariners, però mal llamp si ho aconsegueix!

Arribem a la Lluna

Activitat al Planetari-Sphaera del Museu

El desig de les persones per explorar nous territoris es perd en el temps. Però si fins al segle XX aquestes exploracions tenen el mar de protagonista, amb el desenvolupament de l'astronàutica els vaixells se substitueixen per un altra mena

de nau i el mar deixa pas a l'espai. Els primers exploradors del cel van ser la tripulació de l'Apollo XI, que l'any 1969, ara fa 40 anys, trepitjaren, per primera vegada, la Lluna. Aquesta activitat és un homenatge a tots els exploradors.

L'origen de la vida

La Sphaera del Museu Marítim us ofereix, per primera vegada, una projecció *digital full dome* sobre l'origen de la vida, tan estretament vinculada al mar. Ens submergirem en les aigües de l'oceà Pacífic per veure si en les profunditats també hi ha vida, farem un recorregut per les diferents etapes de la creació del Sol, la Terra i la vida fins a arribar al moment actual, en què comencem a explorar altres mons més enllà del nostre planeta.

El cas del vaixell desaparegut

Una de les peces més valuoses del Museu ha desaparegut.

Es tracta d'un model de vaixell únic al món. La direcció del Museu ha contractat un detectiu per mirar de trobar-lo, però aquest detectiu és una mica despistat i necessita la col·laboració de tots els voluntaris que el vulguin ajudar. Vols ser-ne un?

Observacions: públic en general.

Feiners del mes de juliol, a les 12 h.

Construeix un catamarà

Un catamarà és un vaixell de vela esportiu, amb dos bucs units per una plataforma, que més que navegar vola damunt les aigües. Qui en tinguis un!

T'atreveixes a fer-ne un de joguina? T'hi esperem!

Observacions: infants de 6 a 10

anys que s'hi apuntin individualment. Cada dijous de juliol i primera quinzena de setembre, d'11 h a 12 h.

CONGRESSOS, CURSOS, JORNADES I SEMINARIS

Avaluació de la Qualitat en Museus i Patrimoni

Curs d'estiu per a tècnics de museu i de la gestió de la cultura en general

Curs emmarcat dins «La Universitat a l'Estiu», de la Universitat de Girona. El Museu Marítim de Barcelona, la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la UdG i l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural organitzen aquest curs d'estiu amb l'objectiu de donar a conèixer la importància de l'avaluació com a instrument de gestió de públics i també per donar eines teòriques i metodològiques per fer possible aquesta avaluació.

Data: 6, 7, 8, 9 i 10 de juliol.

Horari: de 10 a 15 h.

Astronomia i navegació

Curs emmarcat dins «La Universitat a l'Estiu», de la Universitat de Girona. L'objectiu d'aquest curs és donar a conèixer recursos per ensenyar la vinculació entre l'astronomia i la navegació d'una manera propera i amb alguns experiments i manualitats. En cadascuna de les sessions es realitzaran activitats pràctiques al voltant dels diferents continguts. El curs també inclou una sessió d'observació nocturna en un observatori.
Data: 6, 7, 8, 9 i 10 de juliol.
Horari: de 10 a 15 h.

CONSORCI EL FAR

TRAVESSES 2009

Ruta dels Consolats de Mar de Barcelona

El *Far Barcelona*, del 26 de juliol al 23 de setembre, recordarà les rutes dels antics comerciants catalans, recalant en alguns dels ports que acullen la institució dels Consolats de Mar a l'edat mitjana, i que va ser creada quan Barcelona era la capital de la Corona catalano-aragonesa. Aquesta institució medieval va donar testimoni de l'hegemonia mercantil catalana a tota la Mediterrània.

Ruta dels Consolats de Mar de Barcelona

De Palma a Istanbul.
Palma a l'Alguer:
26 juliol a l'1 d'agost.
Alguer a Catània: 2 al 8 d'agost.
Catània a Lavrion: 9 al 15 d'agost.
Lavrion a Istanbul: 16 al 23 d'agost.
Observacions: cal contactar amb el Consorci EL FAR al tel. 932 217 457 o per internet (www.consorciefar.org)

ACTIVITATS D'ESTIU

Destinades als casals d'estiu per a nois i noies entre 3 i 12 anys per acostar, d'una forma lúdica i divertida, el mar i la navegació tradicional. Informació i reserves:
Consorci EL FAR. Tel. 932 217 457.

Un dia de pesca

A través d'un conte amb l'Oriol com a protagonista sabrem com és un dia en la vida dels pescadors. Tot seguit pescarem llenguados, raps i sardines i passejarem pel moll per poder veure els pescadors de ben a prop.

Descobreix el port

A bord d'un vaixell ens apropiem a l'activitat diària que hi ha en un dels llocs més desconeguts de la nostra ciutat per tal de descobrir-lo, conèixer el edifici que hi ha i els vaixells que hi arriben.

Curs de mariner

A bord del *Far de Formentera* aprendrem les tasques dels mariners a bord: farem nusos mariners, enllestirem els caps, plegarem veles i governarem el vaixell.

MUSEU MUNICIPAL DE NÀUTICA EL MASNOU

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Itineraris per la vila del Masnou

La vila del Masnou compta amb un patrimoni històric molt significatiu, que permet conèixer diferents aspectes de la vida i activitat dels masnovins i masnovines al llarg dels últims segles. S'ofereixen vuit rutes fixes diferents:

- L'esplendor arquitectònic.
- Gent de mar i de terra.
- El Masnou industrial.
- El Masnou des del punt de vista de la dona.
- El Masnou, terra d'indians.
- El cementiri, un museu a l'aire lliure.

Observacions: públic familiar i escolar. Cal reservar dia i hora.

Durada: 3 h.

ALTRES ACTIVITATS

XII Concurs de Fotografia del Masnou

El lema d'enguany és «El Masnou, vila cultural, gastronòmica i marinera». Hi podran participar tant professionals de la fotografia com afeccionats, i també aquelles persones que tenen imatges interessants que segueixin la temàtica de les bases. Es podran presentar un màxim de dues fotografies, que hauran de ser originals, inèdites, no premiades ni publicades en altres certàmens.

Observacions: recepció de les obres, fins al dia 26 de setembre de 2009. La totalitat de les bases del concurs es pot consultar a: www.elmasnou.cat.

Setembre. Jornades Europees del Patrimoni

Divendres, 25, a les 18 h. Manualitats marineres al Museu. Activitat per a públic infantil.

Dissabte, 26, a les 20 h. Visita guiada al capvespre, al cementiri del Masnou: és un veritable museu a l'aire lliure on les famílies benestants del Masnou, van deixar la seva empremta per al més enllà. S'hi poden contemplar obres d'escultors, arquitectes i artistes de renom com Josep Llimona, Bonaventura Bassegoda o Josep M. Subirachs.

Octubre. Jornades Fotogràfiques del Masnou

Divendres 23 d'octubre. Exposició i lliurament de premis del XII Concurs Fotogràfic del Masnou, que porta per lema: «El Masnou, vila cultural, gastronòmica i marinera». Obertura del període d'inscripció a l'Escola Municipal de Maquetisme Naval.

Novembre. Setmana de la Ciència

Del 13 al 24 de novembre es duran a terme al Museu diferents activitats per celebrar l'any de l'astronomia.

MUSEU DE LA MARINA DE VILASSAR

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Taller de modelisme nàutic

Taller adaptat a totes les edats a partir dels 7 anys, a càrrec de Llorenç Nin i F.J. Rojo Ron, on es tracten diferents tècniques d'elaboració de models nàutics en miniatura.

Observacions: dissabtes matí, per a infants, joves i adults.

Itineraris pel Vilassar mariner

Itinerari familiar que conjuga la visita al patrimoni arquitectònic de Vilassar i l'explicació d'anècdotes relacionades amb la mar. Es visita la torre de guaita, les cases de pescadors, l'hostal, el casino de pilots, el telègraf òptic, les cases d'indians, la riera dels Corders o l'antiga Escola Nàutica de Vilassar de Mar. Observacions: dissabtes matí, per a nens, joves i adults.

Visita al Sant Ramon, un vaixell centenari

Visita comentada a la barca de mitjana *Sant Ramon*, construïda el 1904, de propietat vilassarenca, i ancorada al port de Mataró.

Observacions: tots els públics i amb visita concertada.

ACTES DIVERSOS

Dissabtes poètics

Poesia i mar s'agermanen en lectures didàctiques, on s'alternen autors consagrats i autors novells.

Observacions: primer dissabte de mes, a la tarda.

Música al Museu

Concerts de petit format i audicions comentades relacionades amb les col·leccions del Museu.

Observacions: entrada lliure. Tercer diumenge de mes, al matí.

MUSEU DE MATARÓ

EXPOSICIONS TEMPORALS

A CAN SERRA - MUSEU DE MATARÓ

«El món des d'una rajola»

Exposició itinerant, produïda per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, que mostra una de les produccions ceràmiques més genuïnes del Principat: les rajoles catalanes d'arts i oficis, del període comprès entre el 1630 i el 1850.

Observacions: fins al 13 de setembre.

Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana

El Museu Marítim de Barcelona va crear l'any 2007 la *Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana*. Aquesta Xarxa és hereva de *La Mar de Museus*. Des de l'any 1999 diverses institucions vinculades amb la gestió i protecció del patrimoni marítim han estat cooperant i treballant de manera conjunta en la difusió, l'estudi, la preservació i la promoció del patrimoni marítim de la costa catalana.

Museu Comarcal del Montsià

Adreça: Gran Capità, 34
Telèfon: 977 702 954
Fax: 977 702 153
Horari: De dimarts a dissabte d'11 a 14 h
Diumenges i festius d'11 a 14 h. Dilluns tancat
Web: www.museumontsia.org
e-mail: info@museumontsia.org

Museu d'Història de Cambrils

Adreça: Museu Molí de les Tres Eres
Via Augusta, 1
Telèfon: 977 794 928
Fax: 977 364 716
Web: www.cambrils.org
e-mail: mhc.cambrils@altanet.org

Museu del Port de Tarragona

Adreça: Refugi 2, Moll de Costa
Telèfon: 977 259 442
Fax: 977 259 446
Horari: Dimarts a dissabte de 10 a 14 h i de 17 a 20 h
Diumenges d'11 a 14 h
Web: www.porttarragona.cat
e-mail: museuport@porttarragona.cat

Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

Departament de Cultura
Adreça: Plaça de la Vila, 8
Telèfon: 938 140 000
Web: www.vilanova.org

Museu Marítim de Barcelona

Adreça: Av. de les Drassanes s/n.
08001 Barcelona
Telèfon: 933 429 920
Fax: 933 187 876
Horari: Dilluns a diumenge de 10 a 20 h
Web: www.mmb.cat
e-mail: m.maritim@diba.cat

Consorti el Far

Adreça: C/ Escar, 6-8. 08039 Barcelona
Telèfon: 932 217 457
Fax: 932 214 150
Horari: 8.30 a 21.30 h
Web: www.consortielfar.org
e-mail: elfar.difus@diba.cat

Museu Municipal de Nàutica el Masnou

Adreça: C/ de Josep Pujadas Truch, 1 A (Edifici Centre)

Telèfon: 935 405 002

Fax: 935 407 446

Horari: Dimarts a divendres, de 17 a 20 h
Dissabtes, d'11 a 15 h i de 17 a 20 h
Diumenges i festius, d'11 a 15 h
Dilluns tancat

Web: www.elmasnou.cat

e-mail: museu.nautica@elmasnou.cat

Museu de la Marina de Vilassar

Adreça: Av. Eduard Ferrés i Puig 31, edifici Sènia del Relotge, 08340 Vilassar de Mar

Telèfon: 937 502 121

Fax: 937 593 001

Horari: Feiners de dimarts a divendres de 9h a 15h, dissabres d'11 a 14 i de 17h a 20h i diumenges i festius d'11h a 14h.

Visites concertades

e-mail: museumunicipal@vilassardemar.cat

Museu de Mataró

Adreça: El Carreró, 17-19

Telèfon: 937 582 401

Fax: 937 582 402

Horari: De dimarts a divendres de 18 a 21 h. Dissabtes i diumenges d'11 a 14 h i de 18 a 21 h. Dilluns tancat.

Web: www.cultura.mataro.cat

e-mail: museum@ajmataro.cat

Museu del Mar. Lloret de Mar

Adreça: Passeig Camprodon i Arrieta, 1

Telèfon: 972 364 735

Fax: 972 360 540

Horari estiu: De dilluns a dissabte, de 10 a 13 h i de 16 a 20 h
Diumenge de 10 a 13 h i de 16 a 19 h

Horari hivern: De dilluns a dissabte de 9 a 13 h i de 16 a 19 h.
Diumenge de 10 a 13 h i de 16 a 19 h

Web: www.lloret.cat

e-mail: rsanchez@lloret.cat

A CA L'ARENAS, CENTRE D'ART DEL MUSEU DE MATARÓ

«Més enllà de l'objecte. Un cicle vital a les col·leccions del Museu de Mataró»

Mostra del fons del Museu de Mataró que, a partir de diversos objectes artístics, històrics i arqueològics, ens presenta un recorregut ben particular, que pretén anar més enllà de l'àmbit físic per endinsar-se en algunes de les etapes per les quals passem en aquesta vida interior.

Observacions: fins al 13 de setembre.

Ca l'Arenas. Les tertúlies

Durant la postguerra, a Ca l'Arenas es creà el Gremi de Belles Arts. Amb aquesta mostra es vol explicar en què consistien les seves activitats culturals, les tertúlies, els concerts i lectures poètiques i, sobretot, es vol mostrar un altre «interior» de Ca l'Arenas.

Observacions: fins al 6 de juliol.

Interiors del Museu d'Art Modern de Tarragona

Selecció d'obres del fons d'Art Modern de Tarragona que ens permet conèixer l'interior de la col·lecció.

Observacions: fins al 5 de juliol.

MUSEU DEL MAR. LLORET DE MAR

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Visita multilingüe.

Visita guiada al Museu i itinerari pel centre històric de la vila recorrent els vestigis del seu passat mariner.

Observacions: la visita es fa en català, castellà, francès i anglès.

Data: dissabtes i diumenges.

El llegat dels indians

Buscarem la petjada dels indians i alhora descobrirem els orígens del poble. La visita comença al Museu del Mar, des d'allà es fa un recorregut pel centre històric, i tot seguit es visita a peu el cementiri modernista.

Observacions: públic adult. Cal concertar visita prèviament.

Lloret, arrels marineres

Veniu a descobrir les arrels marineres de Lloret. Fent una passejada, arribarem al castell de Sant Joan, torre de guaita i residència feudal, escoltarem antigues històries i contemplarem vistes privilegiades.

Observacions: públic adult.

Cal concertar visita prèviament.

Descobrim Lloret

Visita al Museu del Mar. Descobreix la vila a través del centre històric, els jardins de Santa Clotilde, dels quals Josep Pla va dir que eren «un dels moments més poètics de la Costa Brava».

Observacions: públic adult.

Cal concertar visita prèviament.

MUSEU D'HISTÒRIA DE SANT FELIU DE GUÍXOLS

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

El Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols ha programat diverses activitats pedagògiques per donar a conèixer diferents aspectes històrics i socials de la zona. Així doncs, posa a l'abast, tant de les escoles com també d'altres col·lectius que s'hi pugin interessar, una àmplia oferta educativa.

Un dia en la vida d'un monestir fortificat vora el mar

Vols endinsar-te en el dia a dia dels monjos benedictins? Vine a descobrir-ho de la mà de Jofre de Foixà, monjo, músic i trobador, que torna del passat per introduir-nos en els horaris, treballs i espais de l'històric monestir de Sant Feliu de Guíxols.

El salvament de naufrags

Visita a l'estació de salvament amb una caseta equipada al Fortim (1890), un canó llançacaps Dawson (1890), el bot de salvament *Miquel Boera* amb el seu corresponent carro-varador (beneïts el 1898) i d'altres objectes, juntament amb audiovisuals que ajuden a entendre millor aquest interessant món.

Taller de nusos

Com a complement de la visita al Museu i a la caseta de salvament marítim. Amb aquest taller s'intenta reflectir la importància que ha tingut aquest art a través de la història.

Observacions: públic general i escoles. Cal concertar activitat prèviament.

ACTES DIVERSOS

Curs d'estiu sobre medicina i salut en l'àmbit rural: una perspectiva històrica. Organitza: Càtedra Martí Casals de Medicina en l'àmbit rural en col·laboració amb el Museu d'Història - Espai del Metge i de la Salut Rural.

Dates: 10 i 11 de juliol.

Observacions: curs adreçat a estudiants de llicenciatura i diplomatura de facultats i escoles universitàries (Medicina, Infermeria, carreres d'Humanitats i Ciències Socials), a doctores i a professionals de la salut.

Informació: www.fundacioudg.org (cursos d'estiu).

MUSEU DE LA PESCA PALAMÓS

EXPOSICIONS TEMPORALS

«Gent de bordo. Les tripulacions de les barques de pesca a Catalunya»

Exposició de caràcter itinerant produïda pel Museu de la Pesca. Qui són els homes que navegaven amb les nostres barques de pesca i que ens porten el peix fresc cada dia? Com s'ho han fet per fer-se pescadors? Com és el seu dia a dia? Aquesta és una exposició per par-

lar de la vessant més humana del sector pesquer al nostre territori.

Observacions: fins al setembre, obert tots els dies de 10 a 21 h.

VISITES, TALLERS, ITINERARIS I ACTIVITATS

Visites guiades a l'exposició permanent, a la subhasta del peix i al port de Palamós

Recorregut pels espais portuaris més significatius, per la llotja del peix i la subhasta. Es recomana fer aquesta visita entre setmana, a la tarda. Visita guiada a l'exposició permanent del Museu de la Pesca. Hi ha la possibilitat de combinar els recorreguts i fer una sola visita d'una hora i trenta minuts.

Observacions: grups (català, castellà, anglès, francès i alemany). Cal concertar l'activitat.

«Palamós, vila medieval». Itinerari guiat pel nucli antic de la vila

El port és l'origen de la vila de Palamós. Un recorregut pels indrets més emblemàtics ens mostrarà la vida dels homes i les dones d'aquesta vila marinera.

Observacions: juliol i agost un cop per setmana (dia a concretar).

Visites guiada al poblat iber de Castell

El jaciment del poblat iber de Castell es troba en un promontori a la costa de llevant del municipi de Palamós en un istme envoltat per mar en els seus tres costats. En aquest indret hi ha documentats assentaments humans des del segle VI aC. Castell és també un dels paratges més bells de la Costa Brava.

Observacions: juliol i agost un cop per setmana (dia a concretar).

Embarca't a Palamós a bord del *Rafael* (1915)

Rutes diàries i excursions marítimes amb la barca de mitjana *Rafael*, construïda el 1915:

- Excursió amb vela llatina.
- La ruta del corsari Barba-roja.
- La costa de Castell.
- La mar de nit.

Observacions: juliol i agost.

Capacitat màxima del vaixell 23 persones. Es pot participar individualment o en grup.

Taller de nusos mariners

Aprendre a fer nusos mariners i pescadors per passar l'estona o per amarrar la barca.

Observacions: juliol i agost un cop per setmana (dia a concretar).

Taller de pesca amb canya

Taller per aprendre els secrets de la pesca amb canya tot respectant el medi i les espècies. Un esport molt antic i de molta tradició a la nostra costa.

Observacions: juliol i agost tres cops per setmana (dies a concretar).

ACTES DIVERSOS

Fotos que fan parlar. Nou cicle

Ajuda'ns a rescatar de la memòria les imatges del nostre passat més immediat.

Una fotografia recull una gran quantitat d'informació i genera un seguit de preguntes. Trobada en què les fotografies antigues recollides durant anys pel Museu ens desvetllaran la seva història i ens resoldran molts dubtes gràcies a la participació i memòria de tots.

Dates: 25 de setembre: «Racons de la Costa Brava». 23 d'octubre:

«Embarcacions en blanc i negre».

Horari: de 19 a 20 h.

MUSEU DE LA MEDITERRÀNIA. TORROELLA DE MONTGRÍ

EXPOSICIONS TEMPORALS

«Contes de la Mediterrània»

Teniu ganes de fer un recorregut per la Mediterrània de la mà dels contes més populars d'alguns països? Veniu a descobrir un conte àrab, un d'italià, un d'occità, un d'amazig, un de català... i deixeu-vos emportar a llocs plens de màgia que transporten petits i grans a llocs llunyans que fins fa poc eren la casa dels nostres veïns. Observacions: fins al 2 de novembre.

«Sudaris de Llum», de Gonzalo Tabuenca

Exposició dins del cicle «Ponts». Gonzalo Tabuenca, de Banyoles, ens acosta uns ponts que no són físics, uns ponts que ens uneixen, però que no es veuen.

Observacions: fins al 31 d'agost.

ALTRES ACTIVITATS. NITS D'ESTIU

Cinema a la fresca al pati de Can Quintana

Dates: 3 i 10 de juliol.

Tu i jo... som quatre, amb Joan Massotkleiner i Anna Orra (lectura de contes per a adults)

Dates: 16 de juliol.

Concerts al pati de Can Quintana

30 de juliol. Concert Nou romancer (cançó tradicional illenca i música mediterrània).

5 d'agost. Concert de Gerard Quintana.

12 d'agost. Neïla Benbey (cançó algeriana).

21 d'agost. Yardém (cançó sefardita).

Observacions: tots els espectacles seran gratuïts, menys el concert de Gerard Quintana.

Més informació: 972 755 180 (o a info@museudelamediterrania.org).

MUSEU DE L'ANXOVA I DE LA SAL L'ESCALA

EXPOSICIONS TEMPORALS

«El contraban marítim a la Costa Brava»

Exposició de producció pròpia del Museu que forma part del projecte «El Fil de la Memòria» sobre la recuperació de la memòria oral. En aquest cas s'explicarà l'activitat del contraban, paral·lela a la feina dels pescadors mitjançant diferents experiències, des de com era el contraban després de la Primera Guerra Mundial i com va canviar després de la Guerra Civil espanyola, centrat sobretot a l'Escala, però també a la resta de la Costa Brava. Observacions: fins al 31 d'octubre.

VISITES, TALLERS, ITINERARIS

I ACTIVITATS

Totes les activitats d'aquesta secció tenen la següent informació pràctica:

Destinatari: grups d'escolars i d'adults, durant tot l'any. Cal concertar prèviament l'activitat.

Visita guiada a l'exposició permanent

Història de la pesca i la salaó a l'Escala.

Ruta literària Víctor Català

Una passejada pel barri vell de l'Escala a través dels indrets que van inspirar la gran escriptora del nostre poble, Caterina Albert.

Ruta marinera: històries de pescadors, pirates i contrabandistes

Una passejada en barca per conèixer la història de l'Escala, la defensa contra la pirateria des de la torre de Montgó i mil i una anècdotes de pescadors sobre el contraban, mentre contemplem les meravelles geològiques de la costa del Montgrí. L'excursió es completa a la tarda amb la visita guiada al Museu de l'Anxova i de la Sal.

Escola de pesca

Veniu a descobrir l'art de la pesca a l'única escola de pesca avalada per la Generalitat de Catalunya. Durant un dia descobrirem els nostres vaixells de pesca amb les seves arts i tota la varietat de peixos més comuns. Sortirem a pescar amb canya en barca, aprendrem a fer nusos mariners, visitarem el Museu de l'Anxova i de la Sal, la llotja de peix i el port de pesca, i aprendrem

la importància de la pesca responsable i sostenible per no exhaurir els recursos pesquers.

Visita a la Casa de Pescadors Can Cinto Xuà

Aquesta casa, que data dels segles XVIII i XIX, conserva l'estructura de casa de pescadors típica d'aquesta vila. Ens submergirem en un temps passat i podrem veure els objectes i les eines quotidians que utilitzaven els seus habitants.

Sant Martí d'Empúries i la duna litoral

Recorregut pel camí forestal de l'Escala a Empúries, on s'explica la formació de les dunes al llarg dels segles, els problemes que ocasionaven als veïns i el procés que es va seguir per fixar-les fins a deixar-les com estan actualment.

Torres de guaita i defensa

La història de l'Escala en temps dels pirates. Recorregut pel terme municipal de l'Escala, amb la visita als masos fortificats i les torres del Pedró i de Montgó, de les quals s'explicarà l'ús defensiu contra la pirateria.

CONSELL GENERAL DELS PIRINEUS ORIENTALS. CASTELL REIAL DE COTLLIUERE

EXPOSICIONS TEMPORALS

En mer moussaillon

Tant per als infants acompanyats pels seus pares com per a una sortida escolar, aquesta exposició permet conèixer el patrimoni marítim de manera lúdica i educativa. Mitjançant petits tallers es dona la possibilitat de remar o d'hissar i arriar una autèntica vela llatina per comprendre el funcionament de l'aparell llatí. Aquesta exposició està acompanyada d'una fitxa pedagògica per aprendre-ho tot de forma amena i divertida.

Observacions: fins al novembre.

Collioure et les comptoirs maritimes de la Méditerranée

La història de Cotlliure, del castell i dels vincles que ha mantingut la comunitat del poble amb la mar des de l'edat mitjana fins als nostres dies. La mostra *Collioure comptoir maritime* tracta la història dels reis de Mallorca, del comerç marítim i de la Costa Vermella.

Observacions: fins al novembre.

«Navegació d'ahir i d'avui»

Aquesta exposició fotogràfica és una retrospectiva sobre les cinc trobades de vela llatina organitzades aquests darrers anys. El visitant podrà descobrir la navegació a vela llatina des del passat a la pràctica contemporània durant les trobades de barques mediterrànies.

Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols

Adreça: Seu principal: Edifici Monestir.
Pl. Monestir, s/n
Secció Salvament Marítim:
Turó Guíxols, s/n

Telèfon: 972 821 575

Fax: 972 821 574

Web: www.guixols.cat

e-mail: museuhistoria@guixols.cat

Museu de la Pesca de Palamós

Adreça: Moll pesquer, s/n

Telèfon: 972 601 244

Fax: 972 312 144

Horari

hivern: De dimarts a dissabte 10

a 13.30 h i de 15 a 19 h

Dimenges i festius:

10 a 14 h i 16 a 19 h

Dilluns no festius tancat

Web: www.museudelapesca.org

e-mail: museudelapesca@palamos.cat

Can Quintana, Museu de la Mediterrània. Torroella de Montgrí

Adreça: C/ Ullà, 31

Telèfon: 972 755 180

Fax: 972 755 181

Horari: Dilluns a dissabte de 10 a 14 h

i de 17 a 20 h. Diumenges

i festius de 10 a 14 h.

Dimarts tancat

Web: www.museudelamediterrania.org

e-mail: canquintana@torroella.org

Museu de l'Anxova i la Sal de l'Escala

Adreça: Av. Francesc Macià, 1

Telèfon: 972 776 815

Fax: 972 773 268

Horari d'estiu (16/06 - 14/09):

De dimarts a divendres de 10

a 13 h i de 17 a 20 h. Dissabtes,

diumenges i festius d'11 a 13 h

i de 18 a 20 h

Horari d'hivern (15/09 - 15/06):

De dimarts a divendres de 10

a 13.30 h i de 15 a 18 h

Dissabtes de 12 a 14 h i de 17

a 19 h. Diumenges i festius

de 12 a 14 h

Tancat els dilluns no festius,

el 25 i 26 de desembre i

l'1 i el 6 de gener.

Web: www.anxova-sal.cat

e-mail: info@anxova-sal.cat

Consell General dels Pirineus Orientals. Castell Reial de Cotlliure

Adreça: Hotel du Département. 24 quai

Sadi Carnot. BP 906.

66906 Perpignan

Chateau Royal de Collioure.

66190 Collioure

Telèfon: (00 33) 04 68 82 06 43

Fax: (00 33) 04 68 82 23 55

Horari: 10-18 h

Web: www.cg66.fr

E-mail: cg66@cg66.fr

jean-michel.pous@cg66.fr

samuel.villeveille@cg66.fr

Trobades de vela llatina

3, 4, i 5 de juliol. Fornells

XXI Trobada de barques clàssiques de Menorca
Amics de la Mar de Menorca
971 385 197 / 639 641 900

4 juliol. L'Ametlla de Mar

Dia del Pescador i Oficis de la Mar
Comissió Dia del Pescador
606 981 919 / andresclaros@hotmail.com

4 i 5 juliol. L'Ametlla de Mar

IV Trobada de la Vela Llatina
Club Nàutic de l'Ametlla de Mar
649 434 100 / joan@tacisa.com

11 juliol. Port de la Selva

XV Trobada de Vela Llatina
IX Copa Catalana - Final del Circuit Català de Vela Llatina
Club Nàutic i Amics de la Vela Llatina de Port de la Selva
972 387 000 / nautic@cnps.com

22 d'agost. Cadaqués

XXII Trobada de Vela Llatina
Amics de la Vela Llatina de Cadaqués
972 258 976 / quico.despuig@drassanesdespuig.com

29 d'agost. Llançà

XIII Trobada de Vela Llatina
Club Nàutic Llançà
972 380 710 / club@cnllanca.cat

12 setembre. L'Escala

XI Festa de la Sal
XIV Trobada de barques de Vela Llatina
Associació d'Amics de la Vela Llatina de l'Escala
972 772 205 / 972 213 677
avelles@estrop.org

19 i 20 setembre. Port d'Addaia

IV Trobada de barques clàssiques del Port d'Addaia
Amics de la Mar de Menorca
971 385 197 / 639 641 900
amicsdelamar@menorcaweb.net

mmb MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

Ajuntament de Barcelona

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

Port de Barcelona

Empreses i institucions que aposten, decididament, per la preservació i la difusió de la cultura i el patrimoni marítim.

fundació
museu marítim
Drassanes Reials de Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques

Port de Barcelona

Cambra Oficial
de Comerç
Indústria i Navegació
de Barcelona

acciona
TRANSPORTE

Grupo
Rebarsa

MARITIMAS

Associació d'Amics
del Museu Marítim

TERCAT
Terminal Catalunya

ASTA LOGISTIC GROUP

GRUP TCB

FORNIES DE
BARCELONA

GRUPO
ROMEU
TRANSPORTE
Y LOGÍSTICA

GRIMALDI
Termes Prestige
Un Autopromotor del Mediterráneo

MARMEDSA GROU

NADAL
FORWARDING S.L.

SPAIN-TRK
SCHENKER

autoterminal
BARCELONA

Funospor
Autopromotor del Mediterráneo

SOLIMON
CONDOMINIOS

GRUPO COMBALIA

Quim Pla

Mariner confitat de sol i mar

Aquestes paraules, més que un homenatge dels que solem fer a les persones quan deixen de desenvolupar una activitat professional o vital, volen ser el reconeixement a tota una trajectòria llarga i constant de relació amb la mar que encara continua ben activa.

En Quim Pla i Bartina, Girona 1931, mariner confitat de sol i mar, és un enamorat de la navegació i un apassionat dels velers, però sobretot és un aglutinador d'esforços i energies destinades a la difusió d'això que anomenem cultura marinera.

El seu flirteig amb la mar va començar a la platja de Sant Feliu de Guíxols, on la família passava els estius, des de la base, com ell diu, arran d'aigua, trepitjant la sorra, nedant i bogant en els rudimentaris bastiments d'aquella Costa Brava de la postguerra. L'aigua salada ja l'havia calat fins al moll de l'os. No fou fins anys més tard que arribà el primer vaixell de vela dels molts que han passat per les seves mans, un *snipe*.

Aquesta afició a la mar el portà a l'Escola de Nàutica de Barcelona i, acabats els estudis, navegà a la mari-

na mercant fins que motius familiars el deixaren a terra. Lluny de cobertes i ponts va donar a la seva relació amb la navegació un rumb més didàctic: va crear, amb altres socis, l'escola de nàutica d'esbarjo Tallamar, on instruí generacions de navegants de les comarques gironines.

Però a banda de l'activitat professional, cal destacar d'en Quim la capacitat de transmetre no només coneixement, sinó un sentiment profund d'estima cap a la nostra cultura marinera, en la seva expressió més propera i sovint menystinguda, la de la quotidianitat dels pobles costaners i de la seva història, defugint de temes historiogràfics més habituals i mitificats.

Les seves inquietuds de difondre el fet cultural mariner el van dur a fundar i presidir l'AGAM, Associació Gironina d'Amics de la Mar, de la qual ha estat president, i on ha posat en marxa diferents publicacions; el seu *Banderes i gallardets* o *Ginys i ormeigs de pesca d'abans i d'ara*, de Joan Nadal, la revista anual *Exocetus volitans*, amb més de 20 anys d'existència, xerrades, conferències, sorti-

des i activitats, entre les quals cal destacar la primera trobada de vela llatina que es va fer en aquest país, a Sant Feliu de Guíxols. A més, presidí l'Estrop, Associació de la Costa Brava per al Patrimoni Marítim, entitat que agrupa les diferents entitats gironines sensibles al patrimoni marítim, des d'on s'impulsen jornades, publicacions o navegades de vaixells tradicionals, entre d'altres. Col·labora activament amb el Museu de la Pesca i altres associacions i continua treballant en la recerca, especialment en el món dels grans velers, la seva debilitat.

El nostre personatge, com el cant de les sirenes, però amb un so fet de coneixement, reflexió i tranquil·litat, sap engrescar la gent per tirar projectes endavant. I aquesta tasca, pacient i generosa, comença a donar resultats en aquest país nostre, on la sensibilitat vers el patrimoni marítim va arrelant a poc a poc en tota la societat.

Gràcies, Quim.

Text i fotografia: Museu de la Pesca de Palamós - Documare

Washington García

El pescador de paraules de mar

«Vaig començar amb l'*Enciclopèdia Catalana*, l'*Alcover Moll*... i tot el que anava trobant. Començant pel principi i acabant pel darrer full. I al final vaig anar a l'*Enciclopèdia Espasa Calpe* per trobar-hi alguna cosa i traduir-la. Vaig passar pel *Diccionario Marítimo Español* de 1831, que per mi és el millor que hi ha, i així... anar buscant. Internet també ajuda bastant.»

Washington García Izquierdo. Badalona, 1937.

Pèrit mercantil. La seva tasca professional s'ha desenvolupat a la indústria farmacèutica. Ha navegat des de petit, i dels molts velers en què ho ha fet, en destaca un en què ha navegat fins fa poc: el patí català. D'aquest diu que és l'embarcació més noble que hi ha. I navega per divertir-se. No li agrada gens la competició.

llits, començant des de l'«a» fins a la «zeta». I traduint el que es pot. Moltes paraules no sé com són en català. Les tinc recollides en castellà, però no les trobo en català i aquestes les deixo a part. I si algun dia surten, doncs sortiran.

L'objectiu és recuperar el vocabulari català?

Si. Únicament i exclusivament en català. En castellà hi ha moltes coses, llibres que estan molt bé, però en català, si busques, només tenim quatre coses molt petites. Màxim tres mil o quatre mil entrades. El que seria interessant és que els mestres d'aixa, per exemple, es possessin d'acord en algunes paraules. Que diguessin, per exemple, què és preferible, posar una *sobrequilla* o una *peramola*, que al capdavant és el mateix.

En la vostra tasca, per on es comença?

Vaig començar agafant l'*Enciclopèdia Catalana*, l'*Alcover Moll*... i tot el que vaig anar trobant; començant pel principi i acabant al darrer full. I al final vaig anar a l'*Enciclopèdia Espasa Calpe* per trobar alguna cosa i traduir-la. També he passat pel *Diccionario Marítimo Español* de 1831, que per a mi és el millor que hi ha, i així... anar buscant. Internet també ajuda bastant.

Per tant el que heu fet és anar passant full a full i anar anotant

Sí. Això és el que he fet. No s'ha fet res més.

D'això no hi ha antecedents a casa nostra, oi? En això sou pioner.

Si, perquè hi ha molt poca cosa escrita. És un llenguatge que s'ha perdut total-

Ja que el tema va de paraules, potser de la primera que hem de parlar és de la que teniu com a nom propi. Us dieu Washington.

És una història molt llarga (riu). El meu pare també es deia Washington. Va néixer quan el meu avi estava a Washington, i l'àvia li va posar aquest nom. I s'ha continuat amb la tradició. El meu pare, jo, i després el meu fill. Això només ha creat problemes.

Per què?

Perquè jo sóc de l'època franquista, i en aquell temps havies de ser catòlic, apostòlic i romà, i si no, no hi havia res a fer... Em va crear molts problemes en els estudis...

Us van arribar a inscriure amb aquest nom?

Al registre sí. El que passa és que, després, jo vaig estudiar als Maristes, al passeig de Sant Joan, i aquest nom no l'admetien.

Com us deien?

Un altre nom (riu) que més val que... No ve al cas. Més val oblidar-se. Però això ja està superat.

Parlem de la vostra tasca de «pescador de paraules de mar». Quantes n'heu recollides?

Aproximadament unes trenta mil. Cerco tot el que estigui relacionat amb el mar. Tant pot ser construcció, maniobra, astronomia...

Com vau començar aquesta tasca de formiga?

Fa onze anys. I les he anat recollint a poc a poc. Es va començar en pla de broma, i després vaig veure que la cosa s'anava animant. Un dia vaig començar a venir per aquí, a la biblioteca del Museu Marítim, on m'han ajudat molt, i també ho ha fet el Centre de Documentació Marítima, aquí al Museu, que m'ha facilitat moltes fotografies. El Museu ha col·laborat moltíssim amb mi. Els hi estic molt agraït. Això va començar perquè em vaig adonar que es parla molt malament, que és un llenguatge que s'ha perdut. I estic intentant recuperar-lo. Em vaig jubilar i m'havia de buscar alguna cosa (riu). I ha estat aquesta.

Us heu ben guanyat el títol de pescador o de caçador de paraules de mar

Si. Hi ha més de cinquanta llibres reco-

ment. En aquest moment, no hi ha mariners, no hi pescadors... no hi ha res d'aquí. Fa molts anys que s'ha perdut.

Potser en català és més fàcil trobar paraules de la pesca que no pas dels grans velers, ja que aquella marina era en bona part comandada per gent formada en castellà a l'Armada Espanyola
Si era en espanyol, però jo crec que molta cosa ha sortit d'aquí. A l'època del 1800 aquí hi havia molta tradició marinera: anaven a Amèrica, feien la carrera de les Índies... Això hi és, i moltes coses les pots trobar en gallec, que hi ha diccionaris que estan molt bé, i també n'hi ha en basc. I d'allà pots treure moltes coses. Llegint quaderns de bitàcola vas trobant coses. Hi trobes paraules...

Les antigues escoles de pilots d'Arenys tenien llibres de vocabulari en català?

Jo no els trobat. A l'Escola de Nàutica no tenen res, aquí al Museu tampoc...

No sabem quins llibres tenien?

No. I a més en aquella època s'escrivía com volies. Els quaderns de bitàcola els trobes tant en català com en castellà, barrejat. He trobat llibres on veus que s'escrivía com Déu volia. Ningú mirava si s'escrivía bé o no. L'ortografia no importava gens.

Llibres de literatura com els d'en Josep Pla, us han servit?

Sí, alguna cosa en treus. Però tampoc no tens gaire temps per anar llegint. Vas llegint el que pots, perquè em té molt obsessionat, això. Moltes vegades llegeixes un llibre sencer i tan sols treus una paraula que potser després resulta que ja la tenies.

Heu parlat amb algun lingüista?

Bé, això és un tema apart. Aquí el lingüista el que vol és cobrar i s'ha acabat. Hi ha coses... Millor no entrar-hi.

Deu ser complicat quan trobes una paraula que té diferents significats, o diferents significats associats a una mateixa paraula, segons la zona...

Sí, però intentes recollir-les totes com a localismes. Llavors vas documentant com es diu a cada lloc...

Us heu dedicat a seguir la costa com feia l'Amades

Sí, l'he seguida una mica, però tampoc no pots anar a tot arreu. És difícil contactar amb tota la gent, necessites molt de temps. Hauries de parlar amb els pescadors... I moltes vegades ja no els trobes.

Estan jubilats. És difícil, però es farà el que es pugui.

Un precedent, tot i que petit, és el diccionari d'en Canyameres?

El diccionari del Canyameres és dels bons. Per mi és dels bons, diria que és el millor de tots els que hi ha. El que més m'agrada. El més fiable.

De termes mariners poca cosa més, oi?

Està aquest que ha sortit ara, el *Paraules de mar*, que és molt reduït però està molt bé. Està el *Diccionari Nàutic* de Josep Maria Sigalés, el *Diccionari Nàutic i Marítim* de Javier Torres Ribelles. N'hi ha uns quants, però molt reduïts. I ara el que estic intentant és transformar el que abans tenia confeccionat en pla diccionari en enciclopèdia. Perquè Internet dóna la possibilitat d'ampliar i fer-lo més gran. El que passa és que la gent tampoc no vol col·laborar. Vaig col·locar a mitjan febrer un comptador a Internet, al web on tinc posat el diccionari (<http://www.lexicmariner.info/>), i tinc registrades unes 1.300 entrades aproximadament, però no hi ha ningú que m'hagi dit res.

Amb la feina que heu fet és una mica difícil qüestionar o rebatre res

No. Posar paraules noves, corregir errors... Perquè jo el català no l'he estudiat i hi ha coses que han d'estar malament. Però algú que ho hagi llegit em podria dir «això es podria canviar per això altre», però ningú no m'ha dit res. Suposo que no hi ha gaire interès.

Segur que hi ha hagut paraules que se us han resistit

La paraula castellana «perdigueta»⁽¹⁾, per exemple. És el nom que rep el punt d'unió del mascaró de proa amb la roda.

Tenia la definició al *Diccionario Marítimo Español* de 1831, però no sabia com es deia en català, i al final la vaig trobar. Es diu perdiuera.

On?

No sé. Ara mateix no ho recordo... Em sembla que al final la vaig trobar al Canyameres. El que passa és que, és clar, et dius «això com és». És difícil, perquè d'entrada et parla d'una peça que no saps exactament què és, però al final ho resolts.

Diríeu que a casa nostra és més important el vocabulari de pagès que el de mar, o que se li dóna més importància?

Creo que és igual. Els dos s'han perdut. A més, ens hem passat tants anys sense possibilitat de parlar català que... Per això s'ha perdut.

Però potser a Catalunya se li ha donat més importància a les coses de la terra que no pas a les de la mar.

Potser sí, perquè hem estat durant molts anys d'esquena al mar. El mar no ha interessat.

Potser perquè al final no som un país mariner

No. En absolut. Hi ha una quantitat de vaixells al port... Surts un diumenge al mar i no veus ni un amarratge buit. Tots tenen vaixell, però no sé per què no surten al mar.

Els vostres companys deuen comparar el que feu amb la construcció de la Sagrada Família. S'acabarà algun dia?

Sí, sí, s'acabarà: el dia que em cansi. En principi està acabat. Està posat a Internet, ho pot veure tothom. I el que passa és que ho vaig ampliant, al cap d'un temps.

Els diccionaris sempre treuen annexes de tant en tant

Apèndix, annexes... Sí. L'avantatge que té Internet és que pots penjar les dades i anar-ne afegint quan vols. No és com un llibre, que caldria tornar-lo a editar. Això seria impossible.

Li veieu algun final?

No té final. Per a mi això és un entreteniment, primer. I si pot ser aprofitable per a algú, jo crec que val la pena. Em sembla que serà un llibre de referència, com ho han estat molts fa uns anys. I no busco res més. Li he comentat a la direcció del Museu que jo treballaré fins que pugui i el dia que no pugui, els ho donaré tot i en paus. ☀

(1). Perdigueta. s.f.A.N. Pieza curva, colocada en la parte superior del tajamar, que empalmada por su pie en la capuchina, viene a rematar a la espaldina del figurón de proa para apoyo de este, y recibe los dos extremos de los brazos en sus caras de babor y estribor, donde se fijan con pernos de anillo y remache. Llámase también «flecha», y entre algunos constructores «tapa-oreja»; mas véase en esta voz lo que otros constructores entienden por ella. s.f.A.N. (Sustantivo femenino. Arquitectura naval). *Diccionario Marítimo Español*, 1831.

Norai situat a la Riba Vella de l'Escala.

Ran de mar, sota el camí de ronda entre la Torre de Calella i Llafranc, s'aixeca la barraca de Cala Marineda, que data de la segona meitat de segle XX, utilitzada com a magatzem d'estris de pesca i navegació.

El valor del patrimoni marítim immoble

ESPAIS, EDIFICIS I INFRAESTRUCTURES RELACIONATS AMB LES ACTIVITATS MARÍTIMES A LA COSTA CATALANA

PER MIQUEL MARTÍ

Actualment, assistim a una transformació en la concepció del patrimoni marítim immoble, entès com a element d'identitat comunitari i dinamitzador econòmic i social. Una de les etapes d'aquest procés de salvaguarda i posada en valor d'aquests elements va passar per la seva identificació i catalogació en el marc de l'Inventari del Patrimoni Marítim i Pesquer de la Costa Brava, impulsat pel Museu de la Pesca i la Universitat de Girona, ara fa més d'una dècada. Aquesta recuperació, no obstant això, genera un seguit de reflexions sobre la interacció del patrimoni marítim i la societat actual.

Ara fa vint anys, quan començàvem a endinsar-nos, amb passes prudents, pel món dels museus i l'ofici del museòleg, el que es considerava patrimoni marítim es trobava custodiat, conservat i exposat en algunes poques institucions museístiques del país. El patrimoni moble era la base material, la raó de ser de la major part d'aquests museus: eines dels diferents oficis marítims, fotografies d'arxiu, documents antics, obres artístiques, instruments de pesca, aparells de navegació, objectes de la vida quotidiana, etc.

En el conjunt dels fons dels museus locals, aquest patrimoni era present de manera fragmentària i en desigualtat de condicions. Només el Museu Marítim de Barcelona ofería una densitat d'objectes relacionats amb la vida marítima, i es presentava com un gran i prestigiós contenidor d'aquest llegat cultural a una escala cosmopolita.

Per un camí de ronda s'accedeix al far de Cala Nans (Cadaqués).

Un cas a part, dins el patrimoni marítim moble, eren les embarcacions i vaixells. Els antecedents i les realitats d'aquest patrimoni flotant només eren de caràcter internacional, tant pel que feia a les iniciatives de prestigi assumides per les institucions públiques com per les experiències abordades per la societat civil a nivell més domèstic. En el nostre entorn però, les unes i les altres eren font d'inspiració, malgrat que insuficients per passar a una acció decidida, visible i contundent.

El panorama, doncs, era el de museus i col·leccions d'objectes que miraven cap al passat, que es nodrien de la memòria, que malvivien en un context de ciutat i de ciutadà en plena eferescència: patrimoni marítim moble, sense bastiments, com a únic objecte d'estudi, de custòdia i de difusió dels museus.

Hem assistit, però, a un canvi. Un canvi que té diferents components i que es multiplica en interactuar amb l'economia, el turisme, el patrimoni, l'urbanisme, la legislació, la sensibilitat, la qualitat de vida, la professionalitat, els recursos, l'ensenyament, el mètode de treball, el territori i la societat.

És un canvi de rol dels museus i és un canvi en la concepció i el paper del patrimoni avui i per

a nosaltres. Un canvi que passa per apropar a tot tipus de públic una part de la nostra memòria col·lectiva, des del convenciment que aquest coneixement ens pot fer més entenedor el present i ens ajudarà a preparar un futur millor.

Un canvi que es manifesta ja a l'exterior del museu, no només perquè la seva oferta comença a la perifèria de l'equipament, sinó perquè la institució pren consciència que el territori en què es troba s'ha de salvaguardar, que el territori s'ha d'explicar, perquè el territori és la màxima expressió de la comunitat, de l'aprofitament dels recursos, de les formes de vida.

L'Inventari del patrimoni marítim i pesquer de la Costa Brava (IPMPCB)

A mitjan anys noranta, es constata el fet que la situació del patrimoni marítim de la Mediterrània era especialment delicada, a causa, en part, del desconeixement i la desconexió existent entre les institucions i les persones que treballaven en aquest àmbit. Això ens va servir per posar-nos d'acord en la necessitat d'elaborar projectes encaminats a eixugar aquestes deficiències.

Un d'aquests projectes, que havia de beneficiar directament el Museu de la Pesca –en procés de concreció del seu discurs expositiu–, encaixava perfectament amb les bases de la convocatòria de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC), promogut en el marc de la Llei de foment i protecció de la cultura popular i tradicional i l'associacionisme cultural (2/93) –en el context de la qual es creava també el Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana. L'Inventari apareixia com una iniciativa per articular diferents actuacions i donar resposta adequada a la recerca, la conservació, la difusió i la restitució del patrimoni etnològic català.

L'abast del nostre projecte, l'Inventari del Patrimoni Marítimopesquer de la Costa Brava, feia referència al conjunt d'objectes i coneixements relacionats amb els processos d'extracció pesquera i amb els processos d'apropiació i de configuració de l'espai en funció de les necessitats que els primers plantegen. Integraven, doncs, el nostre camp de recerca el patrimoni immobiliari, el mobiliari i l'intel·lectual, vinculats als pescadors com a dipositaris d'un estil de vida i d'uns coneixements que vénen d'una llarga tradició marinera.

Aquest aprofitament del territori i dels recursos que ofereix aquesta ocupació secular de la primera línia de mar, aquesta capacitat de transformar els llocs, d'adequar-los i de crear edificis i infraestructures per part de la gent de mar del país van configurar un paisatge que porta les traces d'aquesta activitat marítima. Traces que van ser identificades, localitzades i catalogades durant l'inventari i que van constituir un corpus documental del que els estudiosos consideraven patrimoni marítim immoble. Un inventari no deixa de ser un aplec d'elements que l'ús i el temps han codificat, que tenen una personalitat pròpia i que es reconeixen com a elements de la cultura autòctona.

La tipologia de les barraques de pescadors de Begur, dites botigues, és ben diferent de les de la resta de la Costa Brava, potser pel fet que aquestes eren residència principal i separaven clarament l'espai de magatzem del de vivenda.

El tenyidor de xarxes d'Aiguablava era l'utilitzat pels pescadors de Begur. Quan les fibres sintètiques van substituir el cotó, el cànem i l'espart en la confecció de xarxes, la nau passà a ser un magatzem d'estris de pesca.

Alguns exemples

El treball de camp ens parlava d'uns elements en procés de desaparició i/o de transformació. Nosaltres, a les acaballes de la dècada de 1990, vam fer una tria d'uns testimonis materials darrere els quals hi ha una història, una comunitat, un paisatge, unes formes de vida fetes de vaixells i rutes, de perills i de negocis, de captures fabuloses i de vides precàries, d'esforços i il·lusions. Testimonis d'una relació peculiar entre l'ésser humà i la mar, d'un patrimoni cultural col·lectiu que s'expressa en espais, edificis i infraestructures com les que tot seguit relacionem:

Amarrador: Pedra del rocam costaner que sobresurt del seu entorn i que s'utilitza per amarrar vaixells.

Balisa: Senyal lluminós, fix o flotant, que serveix per indicar naufragis, punts de recalada, marges de canals, presència d'illots i altres elements d'interès per als navegants.

Botigues o barraques de pescador: Petites construccions aixecades arran d'aigua com a refugi de pescadors o magatzem d'estris de pesca, amb disposició d'estris de cuina per a una estada en cas de mal temps o bé durant el període d'una pesca determinada. La seva funcionalitat recorda la dels petits habitatges que concentren totes les dependències dins el mateix espai. Tenen un origen comunitari, i amb el temps han esdevingut llocs per a la festa i el gaudi, ateses les seves ubicacions privilegiades. En algunes zones de la Costa Brava s'utilitza el mot barraca per a les propietats comunals i el de *botiga* per a les privades.

Barri de pescadors: Part d'un poble on s'agrupen les cases de pescadors, col·lectiu social molt depauperat. La gent de mar solia ocupar les àrees urbanes fora de les muralles, als ravals, aliens a la vida que girava entorn de la plaça i el mercat. Són espais marginals que la gent considerava dolents per habitar-hi.

Camí litoral o de ronda: Caminets i senders que comunicaven cales i platges amb els pobles. Són el resultat de les passes sofertes de la gent de mar fetes per anar a vendre el peix al mercat i als masos o per tornar a casa des d'una cala arrecerada. Aquests camins són dibuixats sobre l'orografia i so-

vint han requerit accions sobre el terreny, com escales, rebaixaments, murs, etc.

Casa del Mar: Edifici construït per l'Institut Social de la Marina que dóna serveis a la gent de mar: oficines de l'ISM, bar, biblioteca, espai de reunions, cambra de formació. N'hi ha que tenen servei d'allotjament per als mariners.

Casetes d'estris de pesca: Construccions adossades de planta baixa i mida petita construïdes dins dels ports que els pescadors lloguen a les confraries per guardar-hi els ormeigs i materials de pesca. Són concessionats per l'autoritat portuària corresponent.

Consolat de Mar: Institució medieval amb competències sobre el tràfic de mercaderies per mar, la construcció de vaixells, les responsabilitats en cas de naufragi i les relacions entre els membres de la tripulació. Les delegacions del Consolat de Mar estaven repartides pel Mediterrani, allà on era present l'activitat dels mercaders catalans.

Drassana: Establiment situat habitualment vora el mar on es construeixen i reparen les embarcacions. Les antigues mestrances, tant les aptes per a construccions de grans vaixells de comerç atlàntic com les destinades a les embarcacions més modestes no requerien equipaments ni infraestructures importants ni fixes: sovint, a la platja i soplug d'una vela, s'enramaven els bastiments de pesca. Amb el temps, moltes instal·lacions han anat desapareixent, tot produint-se una concentració als llocs i ports més importants.

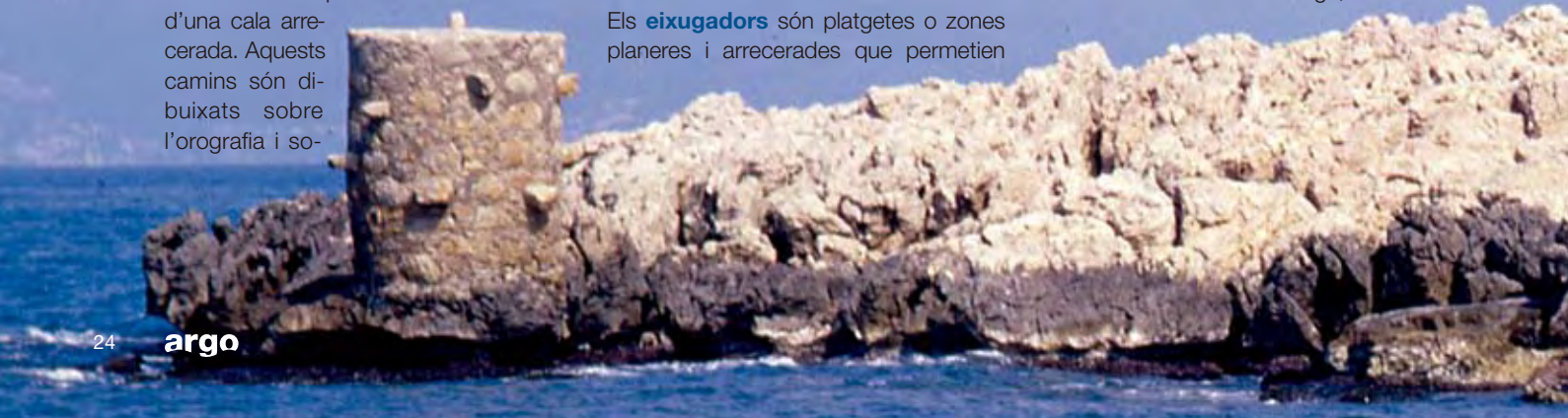
Els **eixugadors** són platgetes o zones planeres i arrecerades que permetien

llevar o "eixugar" l'art de terra estant. Aquell tipus de pesqueres calia practicar-les sobre fons nets de pedres, i si el lloc de recollida era accidentat, s'anivellava amb pedres i ciment. Al tram nord, amb el nom d'encenedors es coneixen aquells espais on encenien els llaguts de foc per a la pesca a l'encesa, practica amb el bolitx.

Ermita, capella o església de devoció marinera: Temple petit, aixecat per la devoció a algun sant o verge que la gent de mar invocava per protegir-se del temps i la mar.

Escar: Nom que rebia l'espai costaner que formava un pla inclinat on els pescadors podien varar i treure les embarcacions, defensades del rompent de les onades. Les embarcacions, sobre pals, descansaven en sec, a redós del temps o hivernant per facilitar les tasques de manteniment. Actualment s'anomena així les infraestructures portuàries que serveixen per varar i treure embarcacions de gran tonatge. Els escars seguien l'orografia de les platges i cales, però en ocasions calia aplanar el terreny, netejar de pedres l'accés i instal·lar-hi argolles i pilones fixes per facilitar la maniobra amb l'ajuda de palanquis, cabrestants o animals. La construcció dels ports els ha deixat quasi en desús. Quan aquests espais eren més reduïts es coneixien per trajos, embarcadors per pujar petites embarcacions i poder carregar estris i persones.

És remarcable l'existència d'una **estació de salvament**, un edifici construït el segle XIX que guardava el bot i els estris de salvament de naufragis,

com els canons llançacaps. Varen ser aixecades als pobles mariners on el moviment marítim era important, sota els auspicis de la Sociedad Española de Salvamento de Náufragos, amb la missió d'oferir socors a embarcacions i tripulants en perill de naufragi. A Sant Feliu de Guíxols, l'estació és un edifici que destaca per l'estil constructiu i la seva situació enlairada sobre el port, seu d'un museu dedicat a aquesta temàtica que mostra el bot de salvament *Miquel de Boera* i el seu equipament.

Els **estenedors** són les àrees vora la mar destinades a estendre les xarxes i els arts de pesca perquè s'eixuguessin al sol, ser adobats o apedaçats. El manteniment de les antigues xarxes i caps d'origen vegetal demanava assecat-los per evitar que la humitat els podris. Encara ara es destinen extenses superfícies dels ports per escampar els arts d'arrossegament i les xarxes de teranyina i facilitar-ne així el muntatge i reparació.

Els **fars** són una de les construccions marítimes per excel·lència. Aquestes torres erigides per facilitar la navegació nocturna van ser edificades principalment durant el regnat de la reina Isabel II, al segle XIX. Ubicats en llocs privilegiats del coster per fer més visible i identificable la seva presència, són avui dia elements d'identitat dels municipis, reconvertits en continents d'educació i sensibilització de diferents aspectes del món marítim, alhora que exponents d'una tecnologia tan interessant com superada.

Indústria conservera: Factoria on el peix es transforma en un producte de conserva, sigui amb sal, oli, ferment o qualsevol altre procediment que manté les qualitats del peix força temps.

Llotja o pòsit: Lloc on se subhasta el peix procedent de la pesca per a la venda a majoristes i peixaters. Aquestes instal·lacions es troben dins l'àmbit dels ports pesquers. En l'inventari sempre s'ha utilitzat el terme llotja.

Moll: Obra construïda a la vora del mar per donar refugi a les embarcacions i

per facilitar l'embarcament i desembarcament de persones i de mercaderies.

Norai: amarrador, pilar, estaca o argolla en què hom amarra un vaixell, bàsicament situats sobre el moll.

Algunes **peixateries municipals** han esdevingut elements importants del teixit social dels pobles. Són espais amb vida pròpia, sota edificis que tenen valor simbòlic i cultural, i de vegades també arquitectònic.

Pescall: Lloc del rocam costaner situat en una zona de bona pesquera sobre el qual s'ha format una cassoleta o depressió en la roca per l'acció repetida de colpejar cargols, musclos, garoines, petxines, etc., que fan d'esquer o de grumeig.

Pilons: Construccions cilíndriques fetes de pedres i ciment que servien per amarrar els vaixells fondejats a les badies. Utilitzaven antics canons plantats cap per avall al centre d'aquestes estructures.

Port: Abric natural o artificial a la costa que permet el refugi a les embarcacions, apte per efectuar-hi les operacions d'embarcament i desembarcament de persones i mercaderies.

Quarantena: recinte allunyat del nucli de població destinat a albergar-hi les tripulacions que per qüestions sanitàries havien de passar quaranta dies si venien de ports contaminats o amb perill que ho fossin. Els pobles que mantenien contacte comercial amb ports llunyans disposaven d'aquestes infraestructures, que en alguns indrets es coneixien com a lazarets. No sembla que resti cap vestigi d'aquests edificis, tot i que a Cadaqués un bloc de pedra per amarrar els vaixells que havien de sotmetre's a aquest tracte en dona testimoni, se'l coneix com el piló de *sa Quarantena*.

Salaó: Indret on se sala el peix, factoria o fàbrica on se salava sardina i, com encara ara, anxova.

Els **salins** o **magatzems de la sal**, com el declarat Alfolí de la sal de l'Escala, eren dipòsits de grans quantitats de sal procedents de Torrevella o Eivissa i destinats a la conservació del peix blau.

Tenyidors: Edificis modestos, pròxims a la platja o port, per tenyir-hi les xarxes de pesca. Antigament els arts i ormeigs eren fabricats amb fibres vegetals –cotó o cànem– que necessitaven un procés continuat d'aplicació de tint per allargar la vida del material i millorar el camuflatge dins l'aigua. Algun particular ofería el servei a la resta de pescadors, però habitualment els tenyidors eren d'ús comunal o gremial. La instal·lació requeria unes peroles d'aram i molta aigua. Es bullia l'escorça de pi triturada per obtenir el caldo que impregnava les fibres vegetals. En alguns llocs també s'anomenaven «perola», com la que s'ha recuperat darrerament a Calella de Palafrugell.

Torres de guaita: Construccions erigides per vigilar i avisar de la presència de pirates i corsaris. Emplaçades en punts estratègics del territori, sòlides i sense obertures, eren concebudes per resistir els atacs provinents de la mar. Es comunicaven entre elles gràcies als senyals de fum quan era de dia i a la claror del foc quan l'amenaça venia per la nit i permetien a la població fugir ràpidament cap a l'interior, lluny ja de l'embat enemic. Aquestes torres de moros –com també són conegudes pel fet que els pirates provenien majoritàriament de les costes de Berberia– van convertir-se en autèntics sacrificadors de les comunitats riberenques de l'època medieval fins al segle XVIII. La seva ubicació ha permès usar-les tradicionalment com a punts de referència o senyal en la pesca costanera.

Vivers: instal·lacions rudimentàries que servien per mantenir-hi vius els peixos a l'espera del millor moment per vendre'ls al mercat. Les modificacions fetes per l'home permetien el pas de l'aigua entre les roques per renovar-la constantment.

Consideracions entorn al patrimoni immoble

Una dècada després d'aquesta experiència, que va ser continuada també per altres centres i en altres llocs, volem introduir alguns elements que ens haurien d'ajudar a reflexionar sobre què significa i cap on va el patrimoni marítim immoble.

Una primera consideració és que aquell catàleg de béns immobles relacionats amb l'explotació del mar no va ser ni de bon tros vinculant per a la seva salvaguarda. El paper de cada municipi, de cada ens local, de cada associació, és necessari per garantir la preservació d'aquests elements. Hem assistit a l'enderroc d'alguns edificis singulars i a l'empobriment d'altres elements perquè la comunitat local no els ha sabut o volgut salvar. Certament, alguns d'aquests béns estan ubicats en àrees la jurisdicció de les quals no és competència dels municipis, però si l'administració local i la mobilització ciutadana estan ben enfocades, és possible preservar aquests testimonis de l'activitat marítima.

Una segona qüestió es deriva del fet que el patrimoni marítim és un concepte relativament nou a casa nostra. Només els darrers anys assistim a un major coneixement i reconeixement del valor patrimonial d'allò lligat a la nostra història i cultura marítimes. Trobem edificis sense cap valor arquitectònic però amb un valor cultural i d'identitat, com és l'antic tenyidor de xarxes de

Calella de Palafrugell, o l'antic rellotge del port de Barcelona, les barraques de pescadors o els fars repartits pels sortints de la costa catalana.

Una atenció especial té a veure amb el mateix concepte de patrimoni, entès, segons Behar, com «la presència del passat en el present», en un context de canvi cultural constant. Qui decideix fer perviure aquests elements del passat? Sovint són els tècnics municipals, els estudiosos, o aquells antropòlegs, historiadors de l'art o arqueòlegs que treballen en despatxos d'assessoria cultural o a les universitats, que, individualment o en col·laboració, creen el discurs científic que dota de valor afegit l'element immoble. Hi ha però també la possibilitat que aquest discurs sigui construït pels responsables polítics, locals o a nivell superior, per pròpia iniciativa, per pressions populars o per indicació dels seus tècnics, moguts per la necessitat de dotar de valor afegit el territori, per crear atractius amb capacitat de convocar diferents tipus de públic.

Així, es genera una clara confusió en la qual els tècnics prioritzen recerques i accions més properes a la salvaguarda i conservació dels valors culturals, mentre que els polítics i algunes entitats, tot apel·lant a la salvaguarda i preservació del bé, desenvolupen accions per vincular-lo a una explotació d'ús i econòmica d'aquest.

Una altra consideració és que darrerament assistim a l'aprofitament cultural d'aquests béns

Imatge de Cala S'Alguer, a Palamós, a principis del segle XX. El conjunt de barraques està declarat bé cultural d'interès nacional.

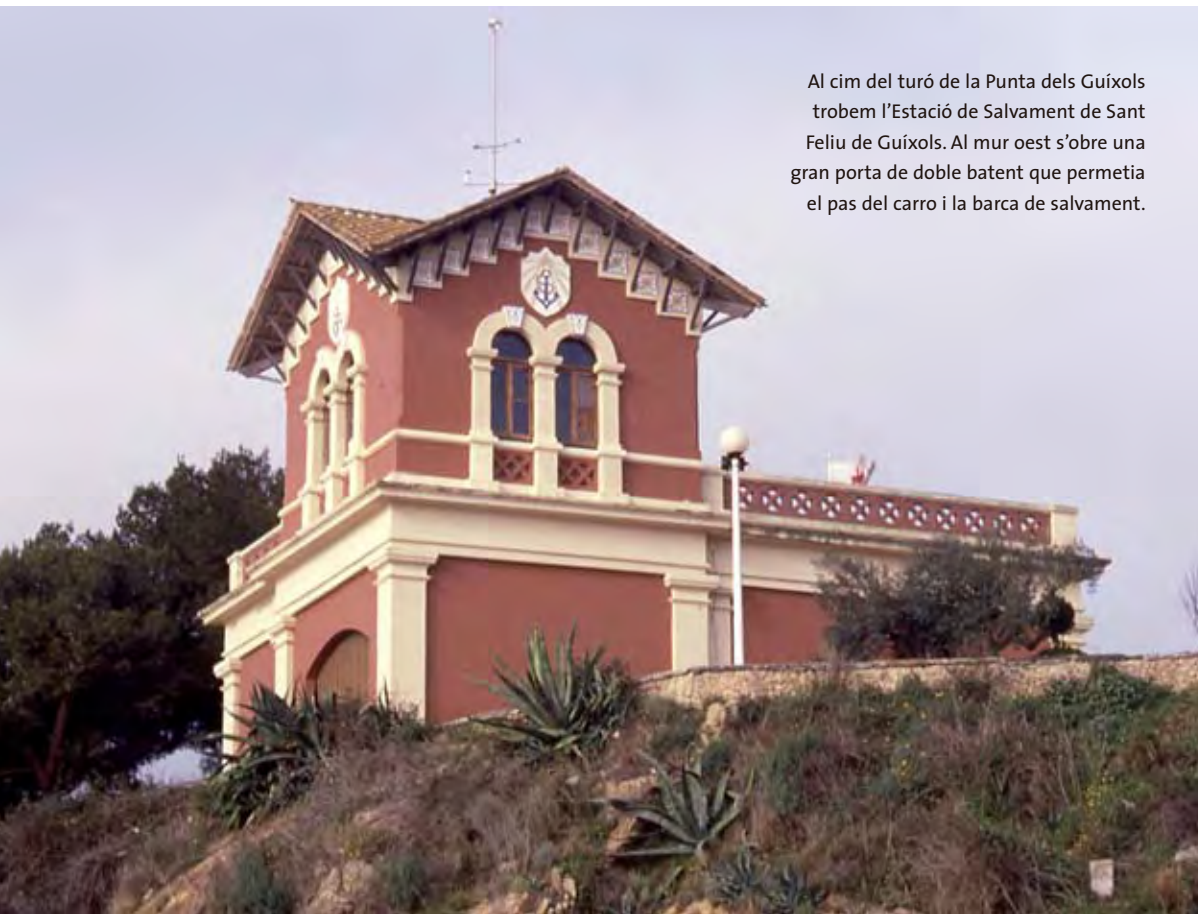
Foto L. Roisin.

Fons Museu de la Pesca - Documare

El grup de barraques de S'Alguer Gran, entre les platges de La Fosca i Castell, està format per vint-i-dues barraques adossades i un pou d'aigua.

Al cim del turó de la Punta dels Guíxols trobem l'Estació de Salvament de Sant Feliu de Guíxols. Al mur oest s'obre una gran porta de doble batent que permetia el pas del carro i la barca de salvament.

Sobre la muntanya de Sant Sebastià, a Palafrugell, s'alça el far que porta el mateix nom, inaugurat l'any 1857, el més potent del litoral català.

immobles, en una lògica actual, com diu Alegret, de construcció de la identitat i de promoció turística. No sempre aquests continents troben la coherència al seu interior, als continguts que s'hi mostren. En aquest sentit, i fent autocrítica, l'exposició permanent del Museu de la Pesca, que citàvem al principi, es troba a l'interior d'un rafal o magatzem portuari, però no explica la seva relació amb el transport marítim. Alguns edificis emblemàtics es transformen en museus, en centres d'interpretació o simplement es posen en valor gràcies a plaques identificatives i informatives del seu valor patrimonial.

Cal dir que els béns immobles marítics són sempre cobejats, ja que se situen arran de mar, a l'interior dels ports, en espais de platja o entremig de la primera línia de mar. Això pot generar tensions en un context de forta pressió. En els entorns de fortes tensions derivades de la pres-

sió urbanística i turística el procés de patrimonialització pot ser més difícil atès que entren en joc interessos econòmics més forts que els estrictament culturals. En aquest sentit, construccions de valors comparables situades en entorns agraris ho tenen més fàcil per ser preservades.

Finalment, una darrera referència al paper dels museus vers aquests béns patrimonials que s'escapen de les seves parets. El treball dels museus és el de fer de mitjancers entre el llegat cultural i la societat, treballant per augmentar la participació dels ciutadans i contribuint a fer créixer el coneixement que tenim del nostre territori amb la intenció que la gent pugui tenir més criteri i prengui les millors decisions per al seu futur. Aquest substrat fet d'homes i dones que viuen de la mar, aquest llegat en constant ebullició, l'hem de saber traspasar, tot recreant-lo si cal, a les noves generacions. 🌻 Miquel Martí

Totes les imatges modernes utilitzades a l'article són de Quim Esteve i formen part d'un projecte subvencionat pel CPCPTC dins l'IPEC (Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya), que portava per títol Inventari del Patrimoni Marítim Pesquer de la Costa Brava i que es desenvolupà durant tres anys consecutius, entre 1998 i 2001. Totes elles pertanyen al Fons Museu de la Pesca – Documare

Miquel Martí

Llicenciat en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona. Màster en museologia i gestió del patrimoni cultural per la Universitat de Barcelona. És director del Museu de la Pesca i de la *Fundació Privada Promediterrània per a l'estudi, la conservació i la difusió del patrimoni marítim*. És coordinador tècnic de la Càtedra d'Estudis Marítics (Ajuntament de Palamós i Universitat de Girona). Membre del Grup d'Estudis Socials de la Pesca Marítima de la Universitat de Girona. Com a investigador, centra la seva tasca en el patrimoni marítim i pesquer; és autor de diversos articles així com coautor de l'opuscle *La pesca a Catalunya* i del llibre *Palamós, un privilegi*. Fou coordinador de l'Inventari del Patrimoni Marítim i Pesquer de la Costa Brava (1995-1999), en el marc de l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC). Membre del Comitè de Redacció de la revista *Argo* (Museu Marítim de Barcelona) i membre del Consell Editor de la *Revista d'Etnologia de Catalunya* (Generalitat de Catalunya). President de L'Estrop, Associació de la Costa Brava per al Patrimoni Marítim.

El Museu del Port de Tarragona

TEXT I FOTOGRAFIES: MERCÈ TOLDRÀ DALMAU

L'any 1986, el port de Tarragona comença la seva expansió amb la prolongació del dic de Llevant i la construcció de nous molls de més calat i millors infraestructures, necessàries per als grans vaixells i l'especialització de mercaderies. Aquest fet permet modificar la utilització del moll comercial més proper a la ciutat, el moll de Costa, i especialitzar-lo en altres activitats. És el moment d'iniciar una nova activitat portuària: la cultural.

Activitat didàctica Construïm un port

Interior del Museu de Fars

Recreació del moll de Costa del Port de Tarragona

El canvi d'usos que van viure els antics magatzems de mercaderies del port de Tarragona van transformar els espais portuaris en espais culturals sota la denominació genèrica de moll de Costa. Els quatre «tinglados», d'inicis del segle xx, que gaudien d'una bellesa arquitectònica semiclàssica, i eren ubicats vora la mar, es van especialitzar, fonamentalment, en espais expositius. Mentrestant, els magatzems de refugi, de mercaderies, de dimensions més grans i sense arquitectura a ressaltar, començaren a acollir activitats ciutadanes tan diverses com actuacions musicals, fires o concentracions esportives. En una part d'aquests magatzems de refugi —concretament el conegut amb el número 2, proper al barri del Serrallo— s'hi va ubicar, l'any 2000, el Museu del Port de Tarragona, després de més de 15 anys d'activitat cultural al port. L'equipament museístic va ser el darrer element cultural creat per l'Autoritat Portuària de Tarragona en col·laboració amb el Centre d'Estudis Marítims i d'Activitats del Port de Tarragona (CEMAPT), associació sense finalitat de lucre que gestiona, des de l'any 1995, les actuacions culturals portuàries. Prèviament al museu, l'Escola Taller del Port (1992-1995) va recuperar els antics oficis de la mar amb l'objectiu de nodrir i adequar el fons patrimonial portuari, base del futur museu. Així, es van reproduir models, a escala, d'embarcacions pesqueres tradicionals tarragonines, al mateix temps que es van museïtzar elements relacionats amb la vida quotidiana del port que, posteriorment, s'exhibirien al discurs museogràfic.

El 13 de maig de l'any 2000 s'obre al públic el Museu del Port, amb 900 m² d'exposició permanent on prenen protagonisme les diferents etapes d'un port que va iniciar el seu recorregut històric amb la ciutat, és a dir, quan els romans hivernaren les seves naus a la badia natural i Tàrraco es convertí en la capital de la Hispània Citerior. Tam-

bé hi tenen representació les activitats portuàries desenvolupades per un port comercial, pesquer i esportiu com el tarragoní.

Les col·leccions del museu s'han generat gràcies als models construïts a l'Escola Taller, com ja hem esmentat, però també pels elements patrimonials conservats per la institució portuària al llarg dels anys, per donacions, així com per adquisicions, en menor mesura, i les noves construccions, tant de modelisme com de mestres d'aixa, realitzades als mateixos tallers del museu i del CEMAPT. La classificació establerta integra embarcacions, maquinària portuària, reproduccions a escala, estris d'oficis vinculats a la mar o el comerç (pesca, mestres d'aixa, boters, principalment), i senyals marítims.

La darrera col·lecció enumerada es va incorporar l'any 2002, quan, des de l'Autoritat Portuària, es va decidir donar un nou ús a l'antic far de la Banyà, ubicat al final del dic de Llevant, i que va ser traslladat del seu lloc original, la punta de la Banyà del delta de l'Ebre, l'any 1985, per tal de realitzar les funcions d'ajuda a la navegació dins el port tarragoní, atesa la situació d'aïllament en què havia quedat el far del moll d'Aragó, com a resultat del gran creixement del port tarragoní. El canvi d'ubicació d'aquest far va permetre la supervivència de l'únic edifici metàl·lic dels tres que es van construir l'any 1860 per il·luminar el delta de l'Ebre. Amb la planta de l'habitatge del torrè, de forma hexagonal i una altura de 19 metres, se sustenta damunt sis pilars laterals i un de central, la qual cosa en permet el trasllat, característica totalment adequada per a una línia de costa variable com la d'un delta. Va ser un projecte de l'enginyer

Lucio del Valle, construït a Birmingham amb xapa galvanitzada per l'exterior i ferro forjat d'alta qualitat pels pilars, seguint els precedents inventats per l'americà Mitchell

per a terrenys de sorres. L'octubre de l'any 2003 es va inaugurar, a l'espai hexagonal de l'habitatge, com a Museu de Fars i extensió del Museu del Port, per tal de mostrar-hi, permanentment, part de la col·lecció de senyals marítims i fer-hi activitats didàctiques per a escoles i grups, integrades dins de l'oferta conjunta denominada «Museu del Port a la Vista!», que des del curs 2000-2001 proposa als escolars treballar diferents aspectes del món marítim i portuari.

La col·laboració amb altres institucions culturals ciutadanes i de l'àmbit marítim ha permès ampliar l'oferta d'activitats, així com la difusió i divulgació d'un patrimoni portuari poc conegut.

☀ Mercè Toldrà Dalmau

Museu del Port de Tarragona

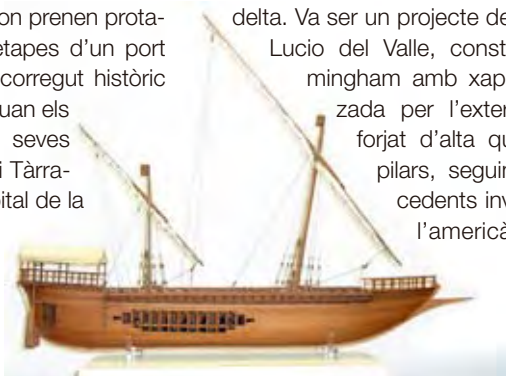
Refugi 2, moll de Costa
Tel.: 977 259 442
Fax: 977 259 446

Correu electrònic:
museuport@porttarragona.cat

Web:
www.porttarragona.cat
(apartat Port i Ciutat)

Horari:
dimarts a dissabte de 10 a 14 h i de 17 a 20 h. Diumenges d'11 a 14 h.

Museu de Fars (far de la Banyà):
diumenges de 11 a 14 h.

Pere de Prada

Els refugis de la costa

Racones que han salvat més d'una vida i moltes barques

TEXT I FOTOGRAFIES: PERE DE PRADA

El que explicaré aquí se situa en un petit bocí de costa que es troba prenent com a centre el Port Bo de Calella de Palafrugell i navegant unes quantes milles cap al nord o bé cap al sud. No obstant això, he pogut comprovar quan m'he acostat a altres ribes germanes, properes o llunyanes, de la Mediterrània, podem extrapolar-ho a la resta del litoral.

Al llarg d'aquesta costa, hi ha un seguit de llocs triats pels nostres avantpassats, usuaris domèstics del litoral, amb la finalitat primordial de protegir-se de les inclemències del temps. No se'ns amaga la dificultat que presenta la petita navegació costanera del dia a dia per extreure els fruits de la mar en una costa d'orografia complicada, exposada als vents canviants en intensitat i direcció.

Les característiques de cada vent determinen les prioritats en la selecció del lloc de refugi, ja que és aquest vent el qui mou la mar i la fa agressiva o amable per a la navegació i per apropar-se a la costa, bé per desembarcar-hi, bé per feinejar-hi a prop. Hi ha, doncs, refugis arrecerats a garbí, a tramuntana, a llevant... més bons o més dolents, depenent de la intensitat del vent.

En general, a cada lloc hi ha un vent

que és dolent i amb el qual és millor no enfrontar-se. Estic pensant en el llevant a casa nostra, que ve de lluny formant grans onades que trenquen amb força contra la costa. En aquesta situació, és difícil trobar resguard, si no és posant-hi terra pel mig, la qual cosa vol dir pujar les barques tan amunt com puguem.

La tramuntana bufa fort durant dies i s'enduu les embarcacions mar endins. En aquest cas, cal trobar resguard com més aviat millor, cercant l'encalmada a sotavent. El garbí generalment s'aixeca cap al migdia i al vespre se'n va a dormir. Si no té son, pot bufar tota la nit, però normalment es calma de matinada. Els racons a sotavent ofereixen un resguard suficient. Podem trobar-nos també que un racó arrecerat a un determinat vent no necessàriament ho està a un altre.

Calia, doncs, trobar llocs accessibles des de la mar estant, que donessin res-

Interior del refugi de Cala Estreta.

La Banyera de la Rusa, amb gregal.

guard tant a la barca, generalment gusis d'uns vint pams d'eslora, com a la tripulació, formada per tres o quatre persones, i que permetés la tornada a casa a peu, o bé quedar-s'hi un parell de dies esperant un canvi de temps per varar la barca i tornar per mar. En aquesta darrera situació, calia disposar de foc i espai per dormir-hi. Per contra, si del que es tractava era d'esperar unes hores o refugiar-se a fer un mos, amb un petit moll per desembarcar sense mullar-se els peus n'hi havia prou.

Com sempre passa, una cosa surt rodona quan dóna resposta alhora a diferents requeriments. Així, aquests llocs que quan les coses es posaven magres servien per salvar la pell, per contra, quan la mar estava en calma i el sol escalfava, es convertien en petits paradisos on anar a passar el dia amb els amics i la família, i gaudir així en plenitud d'aquestes situacions en què la mare natura ens obsequia a tots els que tenim la sort de viure a la riba de la Mediterrània.

D'aquests racons podem gaudir encara avui, ja que es troben en llocs d'accés públic seguint els camins de ronda que voregen la costa. Aquí se situen els refugis i, de vegades, les restes dels embarcadors, que ens indiquen l'accés per mar. La seva llarga vida gairebé sempre ha posat aquests indrets en mans de gent sensible que els ha mantingut més o menys en ús fins avui i, encara que d'accés privat, el seu aspecte es manté invariable. Com a exemples d'aquests racons, tenim els refugis de Cala Pedrosa, el Cau, la Banyera de la Russa (a recer de tramuntana del cap Roig) i el Crit.

Passat el Crit, cap a Palamós, si observem detingudament podem trobar encara avui les restes d'un petit embarcador que permetia l'accés al recer de garbí del cap de Planes. Aquí, la mar s'ha descuidat d'endur-se un grapat de sorra que permet reposar en mig del rocam. Prop d'aquí es troba la Cala Estreta. El nom li ve perquè és de difícil accés (cal ser hàbil amb el timó) i cal seguir un braç

de mar estret més o menys tancat a tramuntana. Una vegada ets a dins, el refugi es total. La barraca de pescadors, d'accés lliure, que vigila la platgeta, va ser construïda pels volts del 1940 pel Gremi de Sant Pere de Calella de Palafrugell, amb els diners sobrants de les quotes del tint de Sa Perola (vegeu el número 3 d'Argo), per tal de protegir-se de la tramuntana. Aquest és un lloc màgic, no l'únic, on la sensació de pau i recolliment és intensa, especialment a la caiguda del sol, quan els darrers raigs s'escolen pel mig dels pins de la immediata carena, creant una atmosfera suau i misteriosa.

Aquest escrit conclou amb la voluntat de posar de manifest la importància que cal donar a la salvaguarda, des del respecte, d'aquests llocs que encara avui compleixen la seva missió indicant-nos on podem resguardar-nos de l'agressivitat a què ens sotmet la societat actual.

✿ Pere de Prada és arquitecte i president de l'Associació dels Amics de la Vela Llatina de Calella de Palafrugell.

Refugis a la platja del Crit, situada entre Platja d'Aro i Palamós.

Lola,

la darrera barca de l'encesa

Aquesta mena d'embarcació destacava de la resta perquè feia servir el fester, amb el qual s'atreia la pesca durant les nits de lluna nova. Les embarcacions rebien el nom de *llaüt del foc* i el sistema de pesca es coneix amb el nom de *pesca a l'encesa*.

L'autor de l'article i armador de la «Lola», a la proa de la barca.

Va ser un sistema pioner en l'àmbit social, amb un règim comunal per tal d'explotar els recursos de la pesca, i va ajudar a crear indústries de conserves. També va regular les relacions laborals i altres temes comunitaris, establint ajudes i obligacions i formant la base social i econòmica de Cadaqués i altres municipis. Les disposicions conegudes amb el nom d'*ordenances* van evitar els conflictes dins d'aquesta activitat, i van donar pas a l'expansió de la pesca i a la creació de les confraries de pescadors. Aquest és un sistema de pesca posterior a l'art reial, que feia servir el caro, o al bolitx, del qual feia servir la barca, i també va ser antecessor del sardinal.

Aquesta embarcació, que és la darrera barca a l'encesa –pràctica pesquera que es va dur a terme a Cadaqués fins a l'any 1945 i que es va reconvertir en la teranyina–, va ser construïda l'hivern de

l'any 1906 a Roses pel mestre Pere Guillard Pujol, molt conegut per construir velers, barques de mitjana i tota mena d'embarcacions de pesca. Va ser matriculada al foli 536 de la tercera llista de Roses, tot i que l'any 1926 consta al foli 423 de Cadaqués.

La va comprar Estil·là Sala, que tenia una fàbrica de salaons, a banda de diverses companyies, cada una de les quals estava formada per un llaüt gros i dues barques de foc, que li servien per abastir de peix la seva indústria de salaons. El nom de *Lola* ve de quan es va casar el seu fill Jaume Sala Quirch amb Dolors Llorens, *Lola*, ja que la barca va ser un regal.

Les dates que consten als darrers despatxos per a la pesca són de 1936 i 1937, però l'any 1967 consta que Alfonso Salas, veí de Roses i fill i hereu de Jaume Sala Quirch, la feia servir com a barca d'esbarjo fins que la va vendre l'any 1970.

La barca del foc, un cop envoltada la mola del peix, sortia fora de l'art. Llavors la tripulació ajudava a recuperar l'art i s'esperava a un nou torn.

L'ús del foc al recer de les cales, va permetre la pesca nocturna en llocs de grans corrents que impediien l'ús d'altres arts de pesca.

Als anys vuitanta, la *Lola* ja no s'utilitzava i s'anava deteriorant, i no es va perdre del tot perquè la família Zendrera la va comprar en la darrera etapa de la seva vida i no se'n va desfer quan ja no els va ser útil.

Quan durant un dels molts treballs de camp que vaig fer per la costa, prenent mides de les poques barques que quedaven, m'hi vaig fixar, em vaig adonar de la importància de la troballa, i em vaig posar en contacte amb la família. Malauradament, en Lluís Zendrera no va poder participar en la recuperació, ja que va patir un accident fatal.

La família es va posar en contacte amb mi i, després d'estudiar el projecte, en Francesc Oller, en David Zendrera i jo mateix ens vam posar a treballar-hi durant tres anys als tallers de Barcelona, Fes-te a la Mar, fent servir els mateixos materials i les mateixes tècniques de

construcció artesanal amb què va ser construïda.

Amb l'ajuda de la Capitania Marítima de Palamós, es va aconseguir la documentació original i, a través de la família Sala, es va poder refer la història familiar i així situar-nos històricament en els fets que acompanyaven la vida de la *Lola*.

Fruit d'una reflexió personal, ateses les poques barques tradicionals que hi ha actualment com a patrimoni marítim reconegut, he presentat un expedient de l'embarcació *Lola* per tal que pugui ser catalogada com a bé cultural i perquè entri a formar part del *Catàleg del patrimoni cultural català*.

Ens cal assegurar la conservació de l'únic exemplar d'embarcació que queda a les nostres costes com a testimoni d'un sistema de pesca que es va dur a terme des de l'època medieval i fins al segle xx, fent servir el foc per atreure el

peix i que, tot i que fa un segle que va ser construïda, encara navega.

En data 26 de febrer, el director general del Patrimoni Cultural m'ha comunicat que l'expedient ha estat incoat per l'Inventari General de Béns Mobles de l'Administració General de l'Estat per fer-ne l'anotació, un cop rebuts els informes favorables.

Molts es deuen preguntar per què em prenc tantes molèsties per dur-ho a terme, què puc aconseguir amb aquest tràmit i per què. El meu afany de conservar l'embarcació supera les exigències que poden requerir-me i n'assegura la supervivència, fins i tot quan jo mateix no pugui fer-ho, gràcies a institucions com el Museu Marítim de Barcelona, al qual probablement cedirem la barca en vida en nom de la Dominique, l'Ana i jo mateix, els seus propietaris actuals.

✿ Vicente García-Delgado

La «Lola» amb el fester a popa, a la badia de Cadaqués.

Joan Pons

Coraller

PER JOSEP-ANTON TREPAT

Com vas començar a descobrir el fons del mar?

Tenia 15 o setze anys quan em vaig emprovar les primeres ulleres per veure-hi dins l'aigua i vaig quedar hipnotitzat en veure peixets que no fugien. Després em vaig dedicar a fer una mica de pesca submarina, però em feia llàstima matar peixos. Quan devia tenir 17 anys, va aterrar a Sant Feliu de Guíxols un anglès, en Pat Harrison, amb 14 o 15 aparells de busseig, ampolles, reguladors... Volia fer una escola. Com que érem cinc o sis que totes les hores que podíem nedàvem, fèiem pesca submarina i baixàvem a pulmó lliure, aquest home es va posar en contacte amb nosaltres i vam provar els primers equips. Allò era un somni: podies estar a set o vuit metres respirant tan bé que no sabia ni com explicar-ho. Estava enlluernat i em va agafar una afició tremenda. Cada dia fèiem una immersió, una estona un i una estona un altre; sense vestit de goma, evidentment, perquè eren molt cars, i així vam començar.

A casa vostra éreu gent de mar?

La meva família tots eren pagesos. No crec que hi hagués ningú que es dedicés al mar. Jo no en tinc coneixement.

I quan els vas dir que teníeu aquesta passió, què us van dir?

No els va agradar. Patien molt, però jo vaig considerar que era el meu treball. Per a nosaltres el nostre ofici era aquell. Vam començar de mica en mica, formant-nos, perquè hi ha coses que no te les ensenya ningú. Havíem baixat a fons de 90 metres —primer pas-

Joan Pons Hugas

Palafrugell, 31 de març de 1935.

Unes ulleres i unes botelles li van obrir un altre món, el món submarí, però un accident li va tancar la porta definitivament. A la superfície, navegant a vela en una barca de fusta, en va descobrir un altre: un món que llegia cada nit amb el seu sextant, guaitant extasiat els milers d'estels que ens fan de sostre. Diu que no sap gaire de lletra, però cada paraula de les seves va carregada de sentiments. Avui, els fons marins li són llunyans, però ell encara se sent coraller.

sàvem l'escandall...— i ningú no t'ensenya a baixar a aquesta fondària. Si ho comentes et diuen que no pot ser perquè el percentatge d'oxigen que té l'aire ja és tòxic. I jo mai de la vida no he intentat batre un record, ni molt menys.

Quan vau començar feia poc que s'havia creat el CRIS.

Els es van assabentar que havíem fet aquest grup, i els caps de setmana l'Eduard Admetlla, en Robert Diaz i d'altres venien per fer-nos unes lliçons pràctiques i teòriques. Explicant-nos les mil i una del que ens podíem trobar. Estaven entusiasmats amb el mar. Tants com érem al meu grup i només dos ens vam dedicar professionalment al busseig. L'altre era en Lluís Villa, que encara viu a Sant Feliu.

I el primer que us va atreure va ser el corall.

Els primers temps anàvem a Tamariu. Hi havia un calafat que es deia Peixalla, conegut de la meua mare, i en Redondo, un pescador, i ens portaven a treure corall a La Musclera de Tamariu, als Ullastres, allà al davant de Calella; a la punta d'es Plom, al cap de Begur; punta de la Creu... Als Ullastres ens feia una mica de respecte perquè hi havia seixanta metres de fons. I en aquella època això feia molt de respecte.

De quin any estem parlant?

Això era a finals de 1957 o al començament de 1958. I així vam anar continuant. Com que l'autoritat de Marina ens havia dit que sense documentació no podíem fer la feina, el CRIS ens va fer un document. Crec que el primer que tinc és del 1957. A Sa Riera hi havia un personatge, Giorgio Zamboni crec que es deia, que tenia la concessió del corall i ens el comprava. Tenia el seu fill, que es deia Gino i la seva filla Garda: els feia pescar mentre ell es quedava dalt de l'embarcació. Aquell senyor ens va posar en la seva concessió i ja vam poder pescar més o menys legalment. Recordo que a la punta d'es Plom hi havia 42 metres i jo baixava sense vestit de goma, i també ho feia un company de Sant Antoni de Calonge que es deia Antonio Illa. Es ficava una boina, una faixa d'aquelles del seu pare i un jersei de llana. I això què feia? De moment es glaçava, però després amb el cos s'escalfava una mica i no deixava entrar l'aigua freda... Aguantaves una mica.

Esteu dient que baixàveu amb una faixa i una boina a quaranta metres?

Devia de ser molt còmic. M'hauria agradat tenir una fotografia d'allò... I finalment vaig aconseguir el primer vestit una mica digne. Me'l va dur de França en Robert Díaz. Allò va ser glòria!

Què podia costar un vestit, en aquella època?

No ho recordo. Tres mil pessetes o una cosa així.

En proporció del que es podia guanyar, què representaven aquells diners?

M'ha preguntat molta gent per què fèiem aquesta

feina. Al taller, a terra, de mecànic, de fuster... en aquella època podies arribar a guanyar 300 pessetes a la setmana. Si anaves a pescar corall, en guanyaves 1.000 o 1.500 a la setmana. I això ja ens resultava. Tot i que havies de llogar l'embarcació, perquè no en teníem de pròpia i depeníem d'un pescador disposat a donar-nos un cop de mà.

En aquells inicis vostres, cada immersió havia de ser tot un món.

Recordo que amb el vestit aquest, amb el que jo em sentia l'home més feliç del món, aquí a la Punta d'Es Plom, un dia que l'aigua estava molt bruta, et bellugaves protegint-te el cap amb la mà per no donar-te un cop amb una pedra, i la mà amb prou feines la veies. Havies d'anar palpant. Tot d'una, noto una cosa que m'estira i em dic «deu ser el cordill d'un palangre». Faig per treure'l i, sí, sí un palangre... Una xarxa, era! Em va caure al damunt. Jo estava cap al final de la immersió. Ja portava 12 o 13 minuts a baix i crec que només hi podia estar 14 o 15 a tot estirar. Començo a remenar i com més intentava treure-me-la, més em costava. Duia un ganivet, per sort, que era de cuina, amb dents que són els únics que tallen, perquè aquests punyals espectaculars d'acer inoxidable i tot això, pràcticament no serveixen per a res perquè no tallen. Vaig començar a estripar-la per mirar de sortir. Vaig començar a tenir l'aire dur, una cremor al pit i em dic «s'ha acabat, estàs llest». Però la persona que li passa la més petita i es posa nerviosa, aquest segur que s'hi queda. Nosaltres llavors teníem un caràcter una mica fred i això ens feia lluitar fins a l'últim moment per veure si ens en sortíem. Després de remenar per allà, arrencar, sortir, estirar... I no sé com em vaig trobar lliure. Vaig pujar el més ràpid que vaig poder i sense respectar cap parada. Al cap d'una estona de ser dalt, em van començar a fer mal les articulacions, com si hi tingués sal o sorra. Un estat molt rar, i com que dúiem sempre un equip de recanvi, vaig fer una segona immersió de seguida que em va fer l'efecte com si m'hagués ficat en una cambra hiperbàrica. I vaig quedar perfecte, perquè ho vaig fer de seguida, això. Va ser el primer ensurt una mica seriós.

Com comptàveu el temps d'immersió?

Les primeres taules que vam tenir van ser d'un llibre que havia fet un expresident del CRIS, crec que es deia Climent. Després jo vaig escriure a Cartagena, a l'escola de busos de l'Armada, i un metge que es deia Antoni Delara em va enviar unes taules per fer la descompressió a mar, per fer-les en cambra hiperbàrica... A Cartagena només baixaven amb escafandres de bus i tot just començaven a baixar amb ampolles amb un grup que es deia «bussos de combat». Ens van enviar les seves taules i les respectàvem tan bé com sabíem.

Quina mena de rellotge dúieu?

Jo vaig comprar-me un rellotge molt bonic, un re-

«Allò era un somni: podies estar a set o vuit metres respirant tan bé que no sabia ni com explicar-ho. Estava enlluernat i em va agafar una afició tremenda.»

Josep-Anton Trepapat

En Joan encara guarda funcionant aquell primer rellotge de veritat, un Omega, que el va acompanyar a totes les seves immersions

«Sabíem que un dia o altre ens la fotríem. Això ho creiem tots, perquè de tant en tant en petava algun».

l'lotge suís, un Zòdiac, però als 20 metres ja era ple d'aigua. Després com que havia de baixar a ull, que es diu, perquè no tenia mai rellotge, primer amb un escandall mirava la fondària que hi havia. Més o menys mirava a les taules el temps que havia d'estar-hi, però no pots calcular deu minuts, un quart... perquè a baix no tenia rellotge. És difícil. Després em vaig comprar un Omega.

Però quan no teníeu rellotge, com ho fèieu? Us feien un senyal des de la barca?

Quan veia que feia una estona que hi era, em deia que ja en tenia prou. Sí, sí (riu). A vegades veies que una pedra es bellugava i deies ep! que aquí passa alguna cosa rara, i cap amunt. Sí, sí, i ben al fons que ho fèiem així.

Ara ho expliqueu i sona a acudit, però en aquell moment us estàveu jugant el coll. N'éreu conscients?

Sabíem que un dia o altre ens la fotríem. Això ho creiem tots, perquè de tant en tant en petava algun. Es va morir l'Alfonso a Palamós, als Ullastres. Es va morir en Tomás Montesinos a Argèlia; en Diego, de Barcelona, va quedar invàlid tota la vida... Un altre a Mallorca... Sabíem que un dia o altre podia passar alguna cosa, però jo vaig anar de pressa a tenir un rellotge i va ser quan em vaig comprar l'Omega. En aquell temps valia sis o set mil pessetes. Era caríssim.

A quan us pagaven el corall?

Vam començar que ens el pagaven a 275 pessetes el quilo. Després el van pujar de cop a 500 pessetes. Després a 800, recordo aquesta pujada, 1.200 pessetes, i el màxim que ens havien pagat era 4.000 pessetes el quilo.

El preu depenia del gruix del corall?

Sí, però barrejat. N'hi havia de prim i de gruixut. Si hi havia una branca maca, la valoraven més. El color era important. Si era vermell, més que no pas el rosa. Hi havia corall que tenia un color més rosat. Al sud d'Espanya, a Múrcia i Alborán és una mica més pàl·lid que el d'aquí dalt. El d'aquí dalt és igual que el de Còrsega i Sardenya i Sicília, molt vermell, el que més es valora. No sé perquè n'hi diuen «sangre de toro». I no ha de tenir porus, no ha de tenir forats. Els italians, que en saben molt, fan trampes. Fan corall en pols, agafen les branquetes, les remullen i tapen els forats amb pols de corall i semblen la mateixa peça. I en canvi està com les mongetes, amb forats, corcades.

M'han explicat que es fan peces amb pasta de corall

Sí. Han intentat fer boles amb corall triturat, pols. La pols aquesta, antigament, la feien servir per curar-se. Deu portar iode, suposo. En l'època que les embarcacions de Catalunya, els bergantins, anaven a fer el comerç amb Amèrica, en anar per avall, carregaven corall. Primer anaven a Sierra Leona a carregar «caoba» —deien ells per

no dir que traficaven amb esclaus—, pagaven amb corall i cap a fer el negoci a vendre'ls a Centreamèrica. La part petita i prima del corall es fa servir per a bijuteria, aquests collarets d'estiu, aquests cosetes... El gruixut, d'un color bo, és per a joieria, i es paga. En Josep Pla deia que per Begur d'una unça de corall de bona qualitat se'n pagava una unça d'or. Què vol dir? Que anava molt més car que no pas l'or, perquè sobre aquest preu hi havia de fer el benefici. I això és veritat, perquè jo de corall treballat n'he venut, i l'he venut al preu que es paga l'or.

Quanta estona podíeu estar per recollir un quilo?

Depèn, és clar. Perquè hi havia vegades que et feies un fart de picar, et destrossaves la mà per treure les branquetes... En cinc o sis minuts podíem omplir una saca. Ara, si trobaves una branca aquí, una altra allà, quatre o cinc més amunt... Jo n'havia fet pescades de set o vuit quilos.

Suposo que us devia passar com als buscadors de bolets, quan de sobte es troben amb un munt tots junts, oi? Una festa, no?

Just. En aquella època vaig tenir la sort, a vegades també tenia una estrella bona, que al davant del Club Mediterráneo, on s'acabava la costa, el pescador em deia que tot era net, però jo hi veia una ombra. Hi vaig anar i, ostones, en aquesta pedra hi van treballar un mes sis persones fent una immersió al matí i una altra a la tarda. I amb la saca plena tots sis cada vegada. Una pedra molt rica en corall. Va ser meravellós. Baixàvem allà, t'agenollaves a terra i gairebé no t'havies de moure i omplies el sac. Era un fons de 50 metres.

Teníeu temps de gaudir de l'espectacle, allà baix? O anàveu per feina?

A vegades sí, però anàvem per feina. He vist reportatges en què han filmat un coraller a baix, i veig que el coraller trenca la branca, se la mira, la guaita, la posa al sac... Això és fals. És comèdia per demostrar no sé què. Nosaltres anàvem allà i tant si era gros com petit, anàvem cric, cric, picant amb la piqueta aquella que tenen els paletes, que va fantàstic. De tant en tant et duies alguna pessigada d'alguna escòrpora, perquè sempre n'hi ha i són del mateix color que la pedra. Li posaves la mà al cim i... ja havies rebut.

Heu recorregut la costa de dalt a baix

Després d'haver estat a les Medes, l'Escala i tot això ens en vam anar a Cadaqués a mitjan 1960. Érem en Pere Vila, en Comas i jo. A Cadaqués hi havia molt de corall, però tenia un inconvenient tremend, que era molt al fons. Havíem baixat als Ullastres a uns 60 m, i a Cadaqués ja en trobàvem a 30 i 40 metres de fons, però molt sà i de bona qualitat, però prim. I els compradors ens demanaven, que tingués una mica més de gruix, a veure si era possible. Davant mateix de Cadaqués hi havia pedres a 70 i ens vam començar a arriscar. A 70 metres s'hi estava bé. Vam fer pedres d'aquestes a 70 i a 80 metres de fondària, a

fora la Mesina, i allò ens provava. D'altres baixaven a aquest fons i els passava de tot. I no hi baixaven més. Jo tenia la sort que sempre dominava els meus reflexos.

Com anava el tema de la compra del corall? Us contractaven? Anàveu a vendre?

Venien continuament compradors d'Itàlia, de Nàpols, sobretot de Torre del Greco. Hi havia uns quants personatges italians que venien expressament per comprar-nos el corall.

Venien un dia, estaven establerts aquí...

Normalment s'hi presentaven. Venien, deien que els deixessin veure el corall. Si després li venies a un altre s'enfadaven molt. El miraven, es pesava... Fèiem un informe dels quilos que veníem, el preu aproximat, mai el real, i això ho presentàvem a l'ajudantia de Marina per al seu control, perquè sabessin les quantitats que es pescaven.

Podíeu treure tot el que volguéssiu?

Sí. La llei era que havíem de passar per la confraria de pescadors, com el peix, però hi ha molts pescadors que passen per la porta del darrere i se'l venen pel seu compte, el peix. I per la confraria no hi passaves mai. Venien a casa nostra. Si tenies una pila, unes saques o unes caixes, se'l miraven i se l'enduien normalment en cotxe o l'enviaven cap a Itàlia.

No hi havia problema a la duana, ni fronteres...

No en vaig saber mai res. Nosaltres, un cop havíem fet el tracte, i l'havíem cobrat... El sistema de duanes era competència del comprador.

Aquí no hi havia papers ni res, tot era d'amagat?

Tot era d'amagat, gairebé, perquè els informes els passàvem. Era un control que tenia la Comandància de Marina.

Els de la Comandància de Marina i els de Duanes sempre tenien corall?

Sí. Nosaltres tractàvem amb la Comandància de Roses, on hi havia un capità de corbeta que es deia Vicente Aldeguer Jaén. Ens deia «yo soy vuestro padre» (riu). Ens tractava bé, no teníem gaires queixes.

A casa seva sempre hi havia un detall de corall que no se sabia d'on sortia?

Sí, és clar. Així anava.

Com us distribuïeu al cap de l'any?

Ho fèiem durant tot l'any. Ens paraven les tramuntanades, el mal temps... Els llevants, que porten aigua molt bruta. Sí que moltes vegades a l'hora de pujar ens havíem trobat una tramuntanada al cim, però en el moment de baixar no n'hi havia.

I els llocs? Qui distribuïa les àrees?

L'autoritat de Marina deia: de punta de la Figuera a la punta Farandell, al cap de Creus, et donava un tros, i tota la resta estava vedada. I tots els que teníem concessió havíem d'anar dins aquesta zona autoritzada. A part que en fèiem cas omís i anàvem allà on ens semblava.

Per tenir una concessió s'havia de pagar? Caducava?

No. La donava el Ministeri de Comerç. La tenies i no caducava. Cada any demanaves una pròrroga, i quan la teníem ja estava.

Caducava perquè potser ja no hi havia res a collir, no?

Perquè dèiem que aquí ja no s'hi pot anar.

Però un altre lloc també podia estar treballat, ja, no?

En un principi treballàvem a 40 metres de fondària. I va haver-hi un moment que això va quedar afaitat, que no n'hi havia, de corall. Llavors vam anar més avall, i després més, fins arribar a aquestes barbaritats de profunditats que havíem fet. Ara, amb aquests aparells nous, ja s'arrisquen a baixar més al fons. A la Brama, el Rec d'aquí de Begur, en llocs així, en aquelles èpoques no es podia somiar. Clar, això quedava verge. Els busos amb escafandre, de 30 a 40 metres en amunt n'havien tret molt també, però aquest ho feien a claps. Si hi havia una cova no s'hi ficaven gaire. Una paret gaire alta... Ja n'hi havia que se sabien aguantar i mantenir l'equilibri, però era un risc tremend, per anar bé sempre han de poder tocar de peus a terra.

I de supersticions, com anàveu?

Supersticions? No!

No hi havia qui mirava si baixava a l'aigua amb el peu dret o l'esquerra...

T'entenc. No. He vist alguns companys que se senyaven abans de baixar. N'he vist molts. Ho respecto. Jo no ho faig, però ho respecto. Sortint

Arxiu Joan Pons

En Joan Pons a l'Encalladora, al Cap de Creus, pels volts de 1963.

A baix, a Sa mar d'avall, a finals dels anys 50, en Joan Pons du al braç esquerra la llanterna i el rellotge. Al dret, el profundímetre.

«Ho fèiem durant tot l'any. Ens paraven les tramuntanades, el mal temps... Els llevants, que porten aigua molt bruta».

Arxiu Joan Pons

«Això de senyar-se podia ser la temorencia d'algú o per si de cas. No ho sé. Fins i tot els futbolistes ho fan quan surten al camp».

de Port Lligat hi ha una pedra que en diuen Els caus, o el cau de les guilles, i és cert. Recordo que una vegada sortint en vaig veure una i ho vaig dir «mira quina guilla!» I un que diu «ja podem tornar». I jo que li dic «què dius, ara?» Diu: «poc que pescarem res». Val. Em vaig tirar a l'aigua i va ser un dia normal com tots. Era supersticiós, però jo no. Mai no vaig tenir manies.

La historia de portar sempre el mateix ganivet, la mateixes eines, no canviar-les... això sí que deuríeu tenir-ho com a molt sagrat, no?

Bé, això sí. Dur-les al mateix lloc, perquè com el treball era molt rutinari sabies que fent així trobaries... Jo portava aquí dalt el ganivet sempre. El llum sempre al braç esquerra. El rellotge, per tal que no es ratllés, el cobria amb una cinta de neoprè. Ulteres, sempre les mateixes... Clar, tot. Però allò de dir «eres supersticiós?» No crec. Això de senyar-se podia ser la por d'algú o per si de cas. No ho sé. Fins i tot els futbolistes ho fan quan surten al camp. Ho veig molt bé.

Vau tenir la sort de conèixer en Kontos, oi?

Si. Kostas Kontos. Un senyor molt vellet, molt gran.

Ell era dels bussos que anava amb escafandre.

Sí, sí. Corallers... Aquesta família havia vingut aquí, i es van assentar a l'Escala per anar a buscar esponges. Aquí n'hi ha, però són molt aspres. No tenen valor. Són dolentes. Després varen trobar el corall, i es van dedicar a la pesca del corall. Un dels fills, que tampoc no hi és, que es deia Jordi Kontos, assegurava que havia baixat a 47 brases, a unes pedres a treure corall. 47 brases, vol dir que havia baixat poc o molt fins a la vora dels vuitanta metres i déu n'hi do fer-ho amb escafandre. Perquè és difícil fer-hi arribar l'aire. A aquella fondària serien 9 atmosferes i escaig, com a mínim. Segur que en necessita més. Amb aquells aparells de bombejar aire, aquelles màquines de dos cilindres, hi havia una persona a cada maneta, dos de recanvi per a quan es cansessin agafar-ho els altres... Clar. Un sol que treballés allà baix... Una persona necessitava dos a les manetes, dos de relleu, l'embarcació i a més a més el mariner o el pràctic de l'embarcació. Havia de pescar molt perquè els resultés.

I a Port Lligat us va trobar amb en Dalí

Sí. Teníem una barraca llogada al davant de casa seva. Un dia a la nit, que jo estava tot sol a la barraca, m'estava preparant una torrada per sopar tot sol. En aquestes que piquen i era el majordom d'en Dalí. Artur Comalada, es deia. I em diu «Joan, estàs visible?» «Sí home, què vols? Entra.» Diu ell: «Es que tens visita.» I obro la porta i veig aquell tio i dic: «endavant». I ell fa així, em mira, i em diu a mi: «Bon dia». Eren quarts d'onze del vespre. I jo que li responc: «Bon dia». Diu: «A mi no m'agraden els veïns». Jo vaig pensar: malament. Ja hi som. Diu: «però vosaltres... a veure. A mi m'agraden molt les coses sobrenaturals i el

vostre treball és sotanatural.» Diu: «estem a l'antípoda. Podria ser que lliguéssim.» Aquest «tio» està com una cabra, vaig pensar jo (riu). Li vaig veure fer coses raríssimes, però quan a ell li parlaves de tu a tu, sol, era una persona intel·ligent, la mar d'amable, et seguia qualsevol conversa, i després vaig entendre –em va costar–, que això era el seu màrqueting. No puc dir que ens féssim amics, però sí que molt sovint s'acostava a la barraca a demanar ajuda. Ell pintava assegut en un tamboret i sempre pintava amb la mateixa posició de les mans. El quadre el tenia penjat d'una corriola, i amb una maniobra se'l feia pujar o baixar fins al punt que li agradava pintar. A vegades allò se li esgavellava i venia a veure si el podíem ajudar a posar-lo bé.

Entrar en aquella casa també havia de ser tot un viatge a un altre món

Era gent rara, però tampoc no crec que fossin dolents. Jo he estat un babau tota la meua vida, perquè... Va ser amb la seva dona. Li vaig dir que m'agradaria tenir un quadre del seu marit. I diu: «Ja t'ho arreglaré jo. Ja te'l farà. El vols gaire gros?» Jo li vaig dir que amb un de petit ja em conformava. «Ho farà amb molta il·lusió, no et preocupis», em va dir. I això que després em dic: «Un quadre? Què en faré d'un quadre?» Encara era solter. Sempre amunt i avall... I al final li vaig dir: «escolti, li ho agraeixo moltíssim, sóc solter, no sabia on posar-lo, encara no tinc casa pròpia»... Diu, «Si no el vols, no et preocupis, no el faig». Un quadre d'en Dalí, que hauria valgut molts cèntims! (riu).

I trobar-vos un vaixell antic?

En recordo un que vaig trobar al davant del Club Mediterráneo, a la mar d'amunt, on hi ha la platja de Tudela. Hi ha uns farallons. Era un dia que vaig baixar i no veia corall, però hi vaig veure una pedra més alta. Moltes vegades en pedres d'aquestes una cara n'està plena i al costat i al darrere no n'hi ha ni un brinc. Vaig anar al darrere de la pedra i em dic: què és això! Veig a terra unes àmfores així dretes. L'aigua era molt clara, potser es veia de trenta metres endavant. Es veien els forats de les àmfores. Recordo que n'hi havia una d'aquelles que de dins sortia una moirena, allà dins hi tenia el seu cau i en sentir-me va sortir una mica, curiositat suposo. Allà hi trobàvem àmfores petites, plats, tasses petites, cosetes d'aquestes. Vam treure una primera capa d'àmfores, les de sobre... Ostres! A sota n'hi ha més! Tres sostres, n'hi havia, d'àmfores. No puc calcular les que hi havia.

Quan les trobàveu era qüestió de vendre-les, o què en fèieu?

Mira que diu aquest document de l'any 1964, del Almirante Jefe del Sector Naval de Cataluña: «Los pecios que puedan hallar en la inmersiones submarinas que realicen suelen tener un gran valor histórico [...], por lo que en lo sucesivo, cuando encuentre un pecio, sin tocarlo, lo declarará a

MPP - Documentare

MPP - Documentare

Els grecs Kontos van ser uns dels bussos amb escafandra més coneguts que es van establir a la Costa Brava.

A dalt, en Costas Kontos.

Setembre de 1965. La darrera immersió

Érem a Cadaqués, a Massa d'Oros. El patró de la barca *Dulcina* ens havia ensenyat un tros de corall que ell havia enganxat amb la seva xarxa en aquell mateix lloc. No dúiem la sonda. Ell deia que hi havia poc fons, però l'escandall deia entre noranta i 95 metres de fons. Així i tot, hi vaig baixar.

Sé que vaig estar a baix 8 minuts en una pedra que estava a 70 metres de fons, i que tenia una cara vertical que baixava fins als 90. La roca era plena de corall. La darrera branca de corall que vaig posar dins el sac tenia el gruix del meu canell.

Tot anava bé. A 30 metres per arribar a la superfície vaig fer una parada per posar-me bé el sac on duia el corall per tal que no em fes mal en la descompressió. Però tot de cop se'm comença a fer fosc, fosc... Què és això? No havia tingut mai problemes d'orelles. Vaig començar a fer ganyotes. Patam! Cap a baix altra vegada! Ostres! Ja hi som! Què hi faig, aquí? Què ha passat? Estiro el fil del globus d'aire que m'ajudava a pujar i era tot fluix. S'havia buidat. Com que era un dia en què hi havia força mar de gregal i gens de vent, suposo que, en el moment de pujar, el globus es va tombar i es va buidar. No m'havia passat mai!

Quan vaig ser allà sota, primer vaig provar de pujar nedant. No podia. Vaig quedar mig garratibat. Ostres! Em trec el cinturó que duia, amb 10 quilos de plom, i el deixo en un racó, i em desfaig del sac del corall. Tampoc no podia pujar. No podia nedar. Les cames no em responien. Ostres! Hi ha científics que diuen que quan estàs a una fondària una mica seriosa i et passa alguna cosa, tens l'aire dur o una cosa semblant i et vas apagant i morint com un pollet. Això és mentida, perquè em va venir una claredat d'idees, unes ganes de viure, de trobar una solució per a poder sortir immenses.

Allà on vaig caure —em vaig dir—, em posaré aquí, i així, si un dia em troben, la meva dona cobrarà l'assegurança. Fa riure, però és així. L'aire és molt limitat en aquest fons i jo ja havia usat la reserva, l'aire dur em cremava... Em deia: em trauré la tràquea aquesta, engoliré aigua i acabaré d'una vegada. Però, nois, quan estava tan apurat, a les últimes —no estic pas borratxo eh!—, em veig enfocat amb un llum i sento una veu que em diu: «Home, avui dus l'armilla, infla-la i en sortiràs». Dies abans havia anat a França, a Marsella, i havia comprat una armilla de doble fons, perquè com que treballava en aquesta paret, vaig pensar que m'aguantaria estabilitzat sense haver d'esgarrapar les pedres. Però no me'n recordava que la duia posada, perquè no n'havia dut mai de la vida. I encara menys havia pensat que això em salvaria alguna vegada.

Vaig veure que el meu avi em cridava —feia anys que no existia, el pobre home—, i una sèrie de coses, i el que sentia m'estimo més no dir-ho. Demanava ajuda. No sé pas a qui, però jo demanava ajuda. I em vaig despertar a 40 metres. Em feia mal l'esquena.

Quan vaig treure el cap de l'aigua vaig pujar a la barca d'un cop. A l'embarcació hi havia en Pere Comas: «Què ha passat!», i jo que li dic: «Estic tocat, prepara'm l'altre equip».

Sempre dúiem un altre equip de respecte. L'esquena em feia un mal tremend, com si m'haguessin esgarrapat amb unes ungles molt llargues. Em vaig tornar a enfonsar i quan vaig ser a 15 metres em va passar el mal. Jo suposo que ho vaig fer malament. Tampoc no en sabíem més. Vaig baixar vora els 70 m i de seguida vaig anar pujant a poc a poc consumint tot l'aire de les ampolles. En pujar a l'embarcació se'm va passar tot, però em sentia molt pesat. Havia fet un esforç molt gran i vaig decidir que estaria un parell de dies fent el gandul. Eren les dotze del migdia aproximadament.

A la nit, vaig menjar una mica de sopa de peix i no vaig explicar-li res a la meva dona, com era de suposar (riu), i allà a les dotze de la nit em desperto amb ganes d'anar a fer el riu. Baixo del llit i vaig caure rodó de clatell. Les cames no m'aguantaven. Feia un pas endavant i la cama anava enrere. La meva dona estava espantada. Se'n va anar corrents —era

a Cadaqués on vivíem llavors— a buscar el metge, el doctor Vergara. L'he estimat sempre, pobret. Va venir amb pijama a veure què em passava i va fer preparar la cambra. Entre tots els del grup havíem comprat una cambra hiperbàrica monoplaça, d'aquelles que semblen un taüt. Jo, que en aquella època estava fet una mula, no hi entrava. Em van omplir de talc i fent força, i amb els braços doblegats com vaig poder, em van entatxonar dins la cambra. I em van tenir 5 o 6 hores allà dins. Vaig sortir més bé. Si m'aguantaven, em podia mantenir dret. Però fet un nyap. Vaig estar dos dies a casa, al llit, perquè no podia caminar.

En veure que no millorava, em van dur a Barcelona, a la cambra hiperbàrica de la Creu Roja. En arribar-hi, resulta que tenia els compressors desmuntats. I jo que em dic: «M'hi quedaré pel camí». Vam anar al local

del CRIS, que tenia una cambra monoplaça, però em van dir que si havia fet ja una prova amb la càmera hiperbàrica, no valia la pena fer-ne una altra. I em van dur al Neurològic Municipal, on hi havia una clínica d'invàlids i de persones així. Allà, entre massatges, injeccions —devia semblar un colador, perquè me'n posaven sis o set cada dia—, vaig poder començar a fer el pas endavant... Em van venir idees... Em deia «quedaré com una nosa, una tragèdia per a casa meva, val més que em tiri per la finestra». Tal com t'ho dic. Vaig anar al lavabo. Tenia un braç enrampat, i les cames també, però el cap el tenia bé. Com vaig poder, vaig obrir la finestra i vaig mirar a baix. «Casun noi», dos pisos i sota la finestra hi havia una camioneta, una Romeo dos, encara me'n recordo. Bé —vaig pensar— aquí em trençaré la meitat dels ossos i encara no em mataré i quedaré pitjor. Millor un tret al cap i ja està. Així pensava. Al cap de pocs dies vaig començar a caminar agafat a un bastó. I vaig pensar que d'això del tret ja veuríem; esperem una mica, ja en parlarem. I em vaig anar posant bé, però fins estar bé realment vaig estar cinc o sis anys. No em podia ajupir ni per cordar-me les sabates. Vaig patir una embòlia a l'esquena. Si puja una mica més amunt, ara no hi seria.

Així Joan Pons

Arxiu Joan Pons

D'esquerra a dreta, Pere Vila, Pere Comas, Joan Pons i en Martí, patró de l'embarcació, a finals de 1957

«Un món meravellós. Jo, cada nit hi somio. O somio l'accident, perquè em va impactar bastant, o somio que veig de tot, el corall, les vistes... els dofins».

la autoridad de Marina, la cual enviaré un equipo especializado para su estudio y una vez realizado éste y extraídos los objetos del hallazgo se depositarán en el museo arqueológico provincial por su director y se hará entrega al hallador del material que carezca de interés para el mismo, del cual podrá disponer libremente».

Per tant, allò que no tingués interès per al museu, tot per a vostè.

Les que es consideressin repetides les podíem comercialitzar lliurement. Les que es consideressin peça única, aquestes estàvem obligats a donar-les. Però totes estaven repetides (riu). És clar (riu), eren bastant semblants.

Això ara no passaria, de ben segur.

Ara no passaria. Això, a en Xavier Nieto, el director del Centre d'Arqueologia Subaquàtica, no li agrada. Un dia ens va reunir a un grup —som molt amics, amb en Nieto— i... bé, parlant de les espoliacions li dic allà mateix, al davant de 10 o 15: «A veure, sóc un dels qui n'ha venut moltes i n'he agafades, però legalment». Em diu: «Legalment?» I jo li vaig ensenyar el document i li vaig dir: «Llegeix-ho en veu alta», i no va voler fer-ho (riu).

Tenieu la sensació que éreu una mena d'espoliadors del fons marí? Pel corall, per les àmfores, per comercialitzar tot el que hi havia al fons?

Nosaltres sí que a vegades dèiem: «això al museu». Els vam lliurar àmfores senceres, sense cap esclètxa, i algunes una mica esgavellades. Potser més de quaranta, però no sé on són, no sé on han anat a parar. Perquè hi he anat, ho he preguntat i m'han dit: «sí, potser són al magatzem». Sí, potser hi són, però no se sap.

Quan vam trobar el vaixell aquest, davant de Tudela, ens va venir a veure el governador que hi havia en aquella època a Girona, que es deia Eguin Sol, amb uns quants de la Diputació. Aquell home va quedar entusiasmat, tot eren abraçades. Va dir al de la Diputació, que jo hi era: «A aquests nois que es juguen la vida baixant a 60 metres els heu de donar 50.000 pessetes perquè es puguin comprar això que ells en diuen maniobra, i després per cada àmfora d'aquestes que treuen s'ha de buscar un preu, tant si és de cinc com de set mil pessetes per unitat, per peça, perquè es puguin també guanyar la vida». Nosaltres vam dir: «Ostres, amb les que hi ha aquí.. Aquí ja anem bé!». Però ni un cèntim! La Diputació volia tot el material sense pagar ni un ral. Nosaltres, en veure'ns enganyats, vam fer el treball pel nostre compte. Les trèiem i en les reparàvem, dues tu, quatre tu, i després les veníem al preu que podíem. O sigui que jo, amb tots els respectes per a la Diputació..., però en aquell moment ens van enganyar.

Esteu parlant dels anys seixanta

1964 a tot estirar, era en aquella època. Potser aquell noi ens va valorar massa en aquell mo-

ment, però era el governador, i va dir ben clar que s'havien de pagar, que no ens havíem de jugar la vida perquè nosaltres tinguéssim el museu ple de material.

I què en podia treure un, així, de contraband, en aquella època, d'una àmfora?

Set o vuit mil pessetes. Les havia venudes a quatre mil. Depèn.

Qui les comprava? Un restaurant per a la decoració, un particular?

Particulars. Metges, autoritats... Gent d'aquesta, de Girona mateix, en tenen tots; algunes de regalades. Sempre tenies agraïment per a algú de Barcelona.

En comptes de pagar el metge amb gallines, com es deia, vostè li pagava amb àmfores?

Li portaves un àmfora i era un regal que li feies a aquella persona. Quan vaig tenir l'accident, vaig anar a metges durant molt de temps. A un metge a qui sempre li he estat molt agraït li'n vaig intentar portar una. Com que no tenia cotxe, vaig anar amb l'autobús, amb l'àmfora ben lligada i protegida. I vaig agafar un taxi i cap a casa seva. I el taxista, un desgraciat, la va agafar de qualsevol manera i li va caure a terra. Vaig agafar els trossets i cap a casa una altra vegada. O sigui que es va quedar sense àmfora, perquè en aquella època ja me les havia venudes totes.

Ara no reconeixeríeu els fons on vau estar treballant.

No. Tinc companys que em diuen «Saps allà? està ple d'espardenyes, sandàlies, bosses de plàstic»... De brossa n'hi ha per tot, perquè hi ha gent que no té gaire... Tot és brossa cap a mar.

Què recordeu d'aquella primera immersió que vau fer, quan ja teníeu un equip més o menys en condicions?

Molts amics em demanen: «Com és el fons?» No sé explicar-ho. Jo t'he de dir, per quedar mig bé, que és un altre món. O havia de ser un poeta, que en saben molt de posar floretes a allò que veuen, o dir que és un altre món. Un món meravellós. Jo, cada nit hi somio. O somio l'accident, perquè em va impactar bastant, o somio que veig de tot, el corall, les vistes... els dofins, moltes vegades, que són molt manyacs, pobrets. No ho sé. Hi vaig estar moltes hores allà sota. ☀

Arqueta vapor *Anita*

PER PERE LUQUE

Peça

Arqueta de mariner del vapor Anita

Autor

Desconegut

Data

Inicis segle xx

Material

Fusta i ferro. Pintura a l'oli

Núm. de registre

24790

Col·lecció

Museu Comarcal del Montsià;
donació d'Enrique Homedes

Des d'antic, el riu Ebre ha estat una important via de comunicació entre les terres interiors de la Península i la mar Mediterrània. A partir de la segona meitat del s. XIX, la introducció de la màquina de vapor en la navegació marítima s'estén també a la navegació fluvial per l'Ebre en el marc del projecte de la Reial Companyia de Canalització de l'Ebre, amb la incorporació de vaixells de vapor per al transport de mercaderies i passatgers, tot constituint l'element més característic i innovador del trànsit fluvial per l'Ebre fins al primer terç del s. XX.

L'*Anita* va fer servei de transport entre Tortosa i les poblacions del delta de l'Ebre a partir de 1915. Enfonsat amb la riuada de l'octubre de 1937, el record d'aquest vapor és viu en la memòria col·lectiva de la població del tram final de l'Ebre. De l'*Anita* s'ha pogut recollir nombrosa informació de diaris i revistes de l'època, així com testimonis orals, fotografies i documentació diversa que ens han permès conèixer les característiques i la història de l'últim vaixell de vapor que va navegar per l'Ebre.

Entre el petit grup de peces conservades, podem destacar una arqueta de fusta cedida per Enric Homedes i dipositada al fons del Museu Comarcal del

Montsià. L'arqueta l'emprava el seu besavi, Manel Porres, que va formar part, al començament del segle XX, de la tripulació de diferents vaixells de cabotatge o de la ruta fluvial. Va ser quan anava com a tripulant de l'*Anita* que va utilitzar aquesta arqueta per dur el correu i per guardar els diners de la venda de bitllets, ja que l'arqueta té dues ranures, una per a monedes i una altra per a paper.

Els darrers anys, el Museu del Montsià ha incorporat altres objectes procedents de l'*Anita*, com els plànols de la reforma que se li va fer el 1924 als tallers de la Unió Naval de Levante S.A., a Tarragona, o una part de la barana del vapor recuperada en el marc de la prospecció feta conjuntament amb el Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya per documentar la situació actual de l'*Anita*.

Aquests objectes són el testimoni d'un mitjà de transport actualment desaparegut. El transport fluvial de mercaderies i passatgers constitueix una part important del nostre patrimoni fluvial, un transport que, al nostre país, té el vapor *Anita* com a referent històric.

☀ Pere Luque és tècnic del Museu Comarcal del Montsià

Els remeis de mar

A bord, sense metge ni farmaciola

En aquest article explicarem alguns dels remeis que els pescadors utilitzaven a bord, en uns anys, els de la postguerra, en què molts vaixells anaven a rem i en què no s'hi duia cap tipus de farmaciola, com a molt una ampolla d'amoníac o lleixiu per a les picades de peixos, les punxades d'erigons... A falta d'això, el vi del porró ja els servia. Perquè, com diuen molts, «l'aigua de mar ho cura tot!».

En Rafel, un vell pescador escalenc de naixement i guixolenc d'adopció, quan sentia algú que deia «seu aquí», per indicar a un altre que s'assegués una estona, responia automàticament: «No! Sèu no, que t'embrutiràs!». Era una broma de pescador. El sèu, el greix que utilitzaven, per exemple, per fer lliscar millor la fusta en varar les barques és un producte «brut» però, com veurem tot seguit, també l'havien utilitzat els pescadors d'algunes poblacions de la Costa Brava amb finalitats guaridores.

Alguns pescadors portaven al vaixell potets amb remeis elaborats a casa, com ara l'oli de fetge del peix de porquet —anomenat també *tamborer*—, que s'elaborava a partir de l'oli que el fetge d'aquest peix deixava anar en assecat-lo al sol. Amb això, la gent de mar calmava el dolor de cremades i evitava la formació d'ampolles, de manera que s'accelerava la cicatrització de la ferida. Val a dir que, en aquell temps, les picades de peixos més temudes eren les d'escór-

pora i les d'aranya, però no faltaven recursos pel malestar que provocaven, com ara orinar-se a sobre, posar-hi la mixtura d'una «cerilla», posar-hi mitja fava seca perquè fes una manxiula (treia el verí) o xuclar fort i fer un torniquet.

Les punxades d'erigons eren un altre dels accidents més comuns de la gent de mar i, en aquest cas, és curiós veure que els remeis varien en funció de la zona de la costa. Per exemple, a Begur, a Sant Feliu de Guíxols i a Palamós alguns pescadors ens expliquen que feien servir un remei dit *pegat de sèu*, greix de xai ben picat i macerat amb sal, al qual donaven forma de barra i que embolicaven amb paper de diari. La seva utilitat anava des de fer anar la barca més lleugera en varar, untant-lo als pals, fins a extreure punxes de garota quan es clavaven a la pell, fent un emplastre i embolicant-ho bé perquè l'endemà haguessin sortit totes les punxes. A Sant Feliu i a Palamós també utilitzaven la *pega de sabater*, que posaven sobre la punxa, la deixaven assecat dos o tres dies i, en

Rosa Subirós entrevistant Miquel Frigola Esponellà, pescador de Sant Feliu de Guíxols.

Josep Pascual Rosselló, *Peralta*, pescador de professió, mostrant dos pots amb remeis naturals: oli de porquet i vi de saüc.

treure-la, sortien totes les punxes clavades. Finalment, al Port de la Selva alguns pescadors utilitzaven julivert picat i dues gotes de iode, barreja que es posaven al peu (on normalment es clavaven les punxes) com a cataplasma lligada amb un drap, i diuen que l'endemà les punxes ja eren fora.

En gairebé tots aquests remeis de la costa hi trobem la presència de plantes o animals, la majoria convertits en olis o unguents, amb propietats terapèutiques que varien els uns dels altres. Moltes d'aquestes plantes són conegudes per la majoria de gent, bé perquè les seguim utilitzant, bé perquè la nostra àvia o la nostra mare ens n'havia donat de petits: farigola, camamilla, romaní, poniol, etc. Però també en trobem d'altres, conegudes a la zona però de les quals molts desconexiem les propietats medicinals. Per exemple, la figuera de moro, el fruit de la qual era utilitzat com a emplastre que es col·locava sobre el pit, per millorar les afeccions de tipus respiratori, com un Vicks VapoRub a la casolana.

També trobem que la gent de mar, a banda d'utilitzar aquests remeis fets amb plantes o animals, dels quals hem publicat una petita mostra, també n'utilitzaven d'altres amb menys matèria però no per això menys complicats d'elaborar. És el que coneixem com a oracions o curacions, moltes de les

quals eren dutes a terme per experts en el tema, els «curanderos» o «sanadors», però moltes d'altres també les posaven en pràctica els mateixos pescadors. És el cas d'un dels «remeis» més utilitzats mar endins per «tallar» les mànegues d'aigua que apareixien prop del vaixell. Aquest remei o ritual consistia a anar recitant una oració davant la mànega i amb un ganivet a la mà fer la senyal de la creu. Ningú no n'ha explicat la raó científica, però tothom coincideix a afirmar que funcionava!

Aquest recull de remeis té l'origen en el fet que el Museu d'Història-Espai del Metge i de la Salut Rural de Sant Feliu de Guíxols, a través de l'Institut de Patrimoni Etnològic de Catalunya, ha iniciat un projecte d'inventari i catalogació de les malalties i

els remeis tradicionals als pobles pescadors de la Costa Brava, remeis casolans que es feien servir al segle passat entre la gent de mar per guarir algunes de les malalties i dels accidents més comuns. Una saviesa que fins fa poc es transmetia de generació en generació i que ara està en perill imminent de desaparició. En aquest treball participen Sílvia Alemany com a coordinadora, Rosa Subirós com a investigadora principal, i Laura Francès com a documentalista.

✿ Rosa Subirós Teixidor
i Laura Francès San Martín

Platja de Sant Feliu de Guíxols, entre 1920 i 1930.

Rutes marítimes de la Catalunya Nord

De Cervera fins a Argelers de la Marenda

Dues entitats geogràfiques constitueixen el litoral nord català. A la punta sud, la costa rocosa protegeix al recinte dels contraforts de la cadena del Pirineu, alguns poblets que tenen lligams amb el mar des de temps immemorials. Pujant cap al nord, el lido de la costa sorrenca, encallat entre mar i estany, s'estira des d'Argelers de la Marenda fins al Barcarès. El passat del litoral queda visible en alguns llocs pintorescos on subsisteixen moltes riqueses patrimonials. La passejada proposada aquí segueix un circuit que voreja la costa rocosa del sud cap al nord.

Arquitectura destacable del litoral

Cervera, a la frontera entre Espanya i França, és un poblet construït al final del segle XIX a l'altura que el ferrocarril que enllaça els dos països. Entre els elements destacables del poble, l'hotel Belvédère du Rayon Vert, amb aspecte de paquebot, ofereix un conjunt de referències a l'arquitectura naval amb les seves cossies, la seva xemeneia i la seva forma arrodonida que recorda la popa d'un vaixell. Realitzat per l'arquitecte català Léon Baillet entre el 1925 i el 1932, aquest edifici ha estat classificat com a monument històric des del

2002. Seguint el litoral, la carretera ens porta a Banyuls de la Marenda, antic poble de pescadors on els homes conjuminaven el treball del mar i de la vinya. Algunes barques amarrades al port recorden aquella època. L'escultor Aristide Maillol ha deixat la seva empremta amb nombroses estàtues dedicades a la feminitat. El museu Maillol, instal·lat a l'antiga granja de l'artista, enmig de la vall de la Roume, descriu la seva vida i el seu recorregut artístic.

El passat industrial de la costa

Després de Banyuls de la Marenda, s'imposa una parada a Polilles. Sobre

un terreny de 32 hectàrees completament rehabilitat pel Consell General dels Pirineus Orientals, s'estenen els vestigis d'una antiga fàbrica de dinamita Nobel. Les disposicions subratllen el passat industrial del lloc tot oferint una part ampla al paisatge. L'exposició sobre la memòria obrera i la museografia a l'aire lliure donen als visitants una idea de la vida en aquest lloc. El patrimoni marítim és també present amb un taller de restauració de barques mediterrànies.

El comerç marítim

Portvendres és un refugi natural per als vaixells comercials des de l'antiguitat,

època en la qual les galeres carregades de vi, d'oli i teles catalanes precioses comerciaven a tot el Mediterrani. Avui, els vaixells mercants animen regularment els molls al costat dels vaixells de pesca amb el seu munt de xarxes virolades.

L'anxova de Cotlliure

Si Cotlliure deu la seva fama actual als pintors fauistes (Matisse, Picasso, Dufy) que l'han vestida amb mil focs, la seva població era essencialment constituïda, al segle passat, per una comunitat de pescadors. Les dones treballaven a les fàbriques de salaó i, a la tornada de les barques, apedaçaven les xarxes. Avui, dues fàbriques de conserves són sempre en activitat i perpetuen la tradició de les anxoves de Cotlliure. El castell reial, antiga residència dels reis de Mallorca, ofereix una vista inigualable sobre Cotlliure i els seus voltants; diverses exposicions en remarquen la visita, i entre elles una sobre el patrimoni marítim.

Una altra manera de descobrir el passat de la costa és deixar la vora del mar per endinsar-se en les terres a la recerca d'ermites i esglésies (Mare de Déu de la Consolació, Mare de Déu de la Vida, Cosprons, la Rectoria) que posseeixen nombrosos exvots marins. Aquestes ofrenes prenen la forma de quadres o de maquetes de vaixells per evocar tots els perills vinculats al mar.

La sendera del litoral

Els aficionats a les passejades pedestres podran recórrer el litoral de Cervera a Argelers vorejant la costa per la sendera

Vista aèria de Banyuls.

A sota l'hotel *Belvédère du Rayon Vert*, a Cervera, és considerat, des de 2002, monument històric.

dels duaners. Aquest camí travessa tots aquests pobles i s'acaba al port d'Argelers, on una barca catalana, classificada monument històric des del 1992, conclou la visita. • Traducció: *Jérôme Parrilla, Llengua i Cultura Catalanes*

☀ Samuel Villevieille és encarregat de missió del patrimoni marítim del Consell General dels Pirineus Orientals

QUADERN DE BITÀCOLA

Com arribar-hi

Amb cotxe, per l'autopista de Barcelona fins a la sortida del Voló (núm. 43), i després seguir la direcció d'Argelers de la Marenda per arribar a la costa. Per la carretera turística de la costa, des de Llançà, Portbou, fins a Argelers de la Marenda. És possible venir amb tren, ja que cada poble té la seva estació. Una línia de bus recorre també tot el litoral.

No t'ho pots perdre

- La sendera submarina de la reserva marina de Cervera-Banyuls a l'estiu. Al llarg d'un recorregut abalisat, i sota alguns metres d'aigua,

explora els petits fons rocosos per descobrir la bellesa de la vida submarina.

- El laboratori oceanogràfic Arago i el seu aquari a Banyuls de la Marenda, la més antiga estructura d'aquest tipus a la Mediterrània francesa, permeten conèixer la fauna i la flora marítimes locals.
- La festa de les veremes a Banyuls de la Marenda el segon cap de setmana d'octubre, amb degustació de vi, àpat sobre la platja i recreació de l'arribada de les veremes sobre les barques.

- El far de cap Bear, accessible des de Portvendres, a peu o amb cotxe, ofereix una vista de tota la costa.
- El primer cap de setmana de juliol, el festival d'havaneres de Cotlliure reuneix grups i cantants d'havaneres.

Museu Maillol a Banyuls

Què menjar

Nombrosos restaurants proposen especialitats de la Catalunya Nord (boles de picolat, anxoves, bullinada i escalivada) o una cuina francesa tradicional: tots els gustos hi poden trobar satisfacció. Els vins de la costa rocosa són famosos, i posseeixen una denominació d'origen controlada. Les veremes es fan encara a mà a causa de la disposició de les vinyes en feixes.

On dormir

Hi ha moltes possibilitats d'allotjament: hotel, lloguer, cases rurals o càmping.

ITÀLIA

El Gàlata Museu del Mar de Gènova

Gàlata és un barri d'Istanbul, i fins al segle XV era seu d'una de les més importants colònies de genovesos del Mediterrani; així, a la fi del s. XIX, quan l'ajuntament de Gènova va construir un barri de *docks* comercials, al més antic se li va donar el nom de l'antiga colònia. El s. XIX, «el Gàlata», com era anomenat pels mariners i els mercaders, tenia ja una història de gairebé tres segles. A la seva part inferior, de fet, es construïen les galeres de la República de Gènova, i l'edifici formava part de l'Arsenal, el complex militar i marítim més important de la ciutat.

Façana principal del museu.

El s. XX, «el Gàlata» va perdre la seva funció comercial i va ser abandonat. A les acaballes de la dècada de 1990, l'ajuntament va decidir establir la seu del museu marítim de Gènova que, fins llavors només havia tingut una petita seu en una vil·la allunyada del centre de la ciutat, el Museu Naval de Pegli.

El concurs internacional per al projecte el va guanyar Guillermo Vázquez Consuegra, arquitecte de Sevilla, mentre que la posada en marxa ha estat a càrrec dels museòlegs i els tècnics de l'ajuntament de Gènova. Consuegra, en la restauració de l'edifici, ha mantingut les diferents «edats» de la marineria: el cor, representat per les antigues arcades de l'Arsenal, la façana vuitcentista i, finalment, ho ha revestit tot amb una «pell» de vidre que conté als espais comercials i de servei.

La col·lecció, exposada en prop de 8.000 m² dels 12.000 totals, és un recorregut cronològic que, a partir del port del segle XV, arriba fins a l'època contemporània, passant per les tres «edats» de la marineria: l'edat del rem, que explica la vida a les galeres i en l'antic arsenal; l'edat de la vela, que comença amb els navilis i arriba fins als últims clípers i, per fi, l'edat del vapor, amb el naixement i consolidació dels vaixells de vapor.

La col·lecció del Gàlata Museu del Mar és ingent, amb més de 4.000 obres compartides amb el Museu Naval de Pegli, però l'elecció dels conservadors del museu ha estat exposar només una selecció d'entre 1.000 i 1.500 obres, entre pintures, models, cartes nàutiques, instruments de navegació i documents. Però la particularitat de la disposició, possible per les dimensions i els espais que ofereix l'edifici, és una altra. S'ha partit

Galata Museo del Mare

Calata De Mari, 1
(Darsena – Via Gramsci)

16126 Genova

www.galatamuseodelmare.it

Reconstrucció
d'una galera genovesa
del segle XVII.

Reconstrucció del pont
de coberta d'un
bergantí goleta.

d'una constatació: «el Gàlata» no és un edifici fet a la mesura de l'home, sinó més aviat a la mesura dels vaixells. Els seus espais han estat intencionadament estudiats per albergar les galeres i tot allò que contenen. Això ha brindat una extraordinària oportunitat: la mostra de les obres originals es veu interrompuda per tres grans reconstruccions a escala 1:1 que animen i caracteritzen el recorregut de la visita.

La primera consisteix en la reconstrucció d'una galera genovesa, fruit d'un pacient treball de recerca històrica sobre les construccions navals del s. XVII, efectuades per un dels conservadors del museu, Giovanni Carosio. La reconstrucció, a més de representar un important capítol de la història marítima dels genovesos, aquest món tan particular representat pels «galiots» –els presoners de guerra de l'època de la batalla de Le-

pant–, serveix per explicar l'edifici, per motivar les funcions i la forma d'antiga grada de construcció coberta.

La segona reconstrucció, relativa al s. XIX, és la d'un bergantí, un veler comercial. Al seu pont de coberta han trobat lloc un grup d'objectes, del senó al molinet de l'àncora, que d'una altra manera serien elements decoratius, privats de funció i significat per a la major part dels visitants. El bergantí, en canvi, ofereix l'oportunitat de posar en evidència un grup d'objectes, de la mateixa època i de la mateixa procedència, que el visitant pot «explorar», com ho faria en un vaixell històric.

L'última reconstrucció està representada pels entorns diferents d'un vaixell de vapor per a emigrants, al començament del s. XX. En aquest cas ha estat preparada una secció lateral i per ella és possible accedir a bord, als dormitoris,

masculins i femenins, i pujar al pont superior, on s'ha reconstruït la infermeria, un cabina de segona classe, un menjador i la cabina del comissari de bord. Més enllà s'ha reconstruït el pont de comandament del vaixell de vapor, on han trobat lloc tant una timonera original, com la sala de festes del iot imperial dels Habsburg, el cèlebre Yaza.

Per aquesta raó, avui, l'eslògan del Gàlata Museu del Mar és «Pugeu a bord!», precisament perquè representa la possibilitat d'explorar èpoques diverses i entrar en cultures materials molt diferents, però totes unides al mar i a la història de Gènova, capital marítima d'Itàlia. • Traducció: Argo

✿ Pierangelo Campodonico. Direcció del Galata Museo del Mare.

Modelisme d'arsenal segle XXI

Canal d'experiències hidrodinàmiques

FOTOS I TEXT: ANTONI BARATA VENDRELL

La construcció de la maqueta s'ha fet amb el sistema de mampares sobre la falsa quilla de conglomerat de fusta.

Per què s'assaja en un canal hidrodinàmic un model a escala d'un buc?

El principal motiu per a l'assaig a escala d'un buc en un canal hidrodinàmic d'assajos és per determinar la corba de resistència al seu avanç, en funció de la velocitat, per a diverses situacions de càrrega o per a una de concreta.

A partir d'aquesta corba, es pot obtenir la corba de potència-velocitat, la qual permet escollir bé la potència necessària per obtenir una velocitat concreta o per pronosticar quina velocitat obtindrem de la potència dels motors amb els quals es vulgui equipar.

El mètode

Per desgràcia, no és tan senzill com podria semblar a primera vista. Per obtenir els valors extrapolables a la realitat, no es tracta pas d'assajar amb el model a escala i multiplicar els valors obtinguts per un factor d'escala. El principal motiu d'això és que la resistència a l'avanç d'un buc es compon de dos factors: la resistència a l'avanç motivada per fenò-

mens relacionats amb la fricció o la viscositat del fluid, i la resistència per la formació d'onades.

Els dos paràmetres que mesuren aquests dos grups en què hem dividit les forces que s'oposen a l'avanç del buc en el medi fluid són el nombre Reynolds (que governa les forces d'origen viscos) i el nombre de Froude (que governa les forces per formació d'onades).

El problema que complica l'assaig a escala és que quan escalem el model per establir una longitud o eslora escalada i una velocitat escalada amb la qual fer l'assaig, ho farem de tal manera que a escala es conservi el mateix factor d'escala tant sobre les forces d'origen viscos com sobre les de formació d'onades... I ens trobem que això és impossible.

Explicat en termes dels coeficients abans esmentats, el que passa és que si dissenyem l'assaig a una escala de velocitat i del model per mantenir el nombre de Froude (cosa que es fa habitualment) tant per al fenomen real com per al model a escala, ens trobem que el nom-

El color groc canari del buc no és pas un caprici del modelista, ja que respon a que aquest to permet visualitzar la ondulació de l'aigua contra el buc.

bre de Reynolds no està a escala, i per tant resulta «impossible» mesurar en un assaig, a la vegada i a escala, la resistència d'origen viscos i la de formació d'onades.

Què es fa, doncs, al canal d'assaig?

S'assaja el model a escala respectant el número de Froude; per tant, mesurant amb fiabilitat la resistència per formació d'onades, i l'altre component de la resistència a l'avanç buscat es calcula numèricament junt amb l'obtingut de l'assaig (que serà incorrecte) depenent per tant de la bondat dels resultats de l'experiència i la base de dades de què disposi el canal d'assajos per a aquesta correcció.

L'alternativa

També és possible determinar la resistència a l'avanç mitjançant una simulació numèrica per ordinador: resolent les equacions de la dinàmica de fluids per a la geometria i velocitat donades, sense escalar-les. Per fer-ho cal un codi complex i una capacitat de càlcul molt considerable, per la qual cosa avui dia hi ha ambdós mètodes com a solucions vàlides: l'assaig al canal amb un model a escala i la simulació per ordinador en programes tipus CFD (Computational Fluid Dynamics).

A Espanya hi ha dos canals hidrodinàmics de renom: el CEHIPAR (Canal de Experiencias Hidrodinámicas de El Pardo) i el CEHINAV (Canal de Experiencias Hidrodinámicas de la Escuela Técnica Superior de Ingenieros Navales de la Universidad Politécnica de Madrid). És en

aquest darrer que s'han efectuat les proves amb el model realitzat.

La construcció de la maqueta s'ha fet amb el sistema de mampares sobre la falsa quilla de conglomerat de fusta (8 mm), equidistants entre si (50 mm) i la clara s'ha omplert amb planxes de polièstirè d'alta densitat.

En tractar-se d'un model de considerables dimensions (eslora 2,5 m) i per tal d'evitar una revirada, s'ha reforçat tota l'estructura amb un angle de metall de 40 x 40 mm, després s'ha folrat tot el conjunt amb fibra de vidre i resina epoxi amb un gruix d'1,5 mm. El pes total del model és de 48 kg.

L'interior del vaixell disposa d'una cavitat per albergar una motorització elèctrica i també s'ha disposat de les guies per allotjar els dos eixos de cua. D'aquesta manera, es poden fer les proves de propulsió autònoma i fer un estudi per optimitzar les hèlixs.

Per a les proves de resistència, es llasta la maqueta i se subjecta a un carro ins-

tal·lat al canal que es desplaça sobre uns rails a la velocitat adient, per tal que els dispositius electrònics, càmeres de vídeo, equips làser de mesura, etc., registrin el comportament del buc.

El color groc canari del buc no és pas un caprici del modelista, ja que respon al fet que aquest to permet visualitzar l'ondulació de l'aigua contra el buc.

✿ Antoni Barata. President de l'Associació d'Amics del Museu Marítim de Barcelona.

Fe d'errades:

En l'article publicat en el número 3 d'Argo, dins la secció de maquetisme, consta erròniament que el seu autor és Miquel Derqui en comptes del de Manuel Derqui, que és el que correspon.

Associació d'Amics del Museu Marítim de Barcelona notícies

L'associació ha iniciat unes jornades mensuals, cada segon dissabte de mes, per tal d'intercanviar coneixements i opinions sobre modelisme i altres temes navals. L'activitat es desenvolupa a partir de les 10.30 hores a l'Aula Didàctica del Museu. La participació en aquestes jornades està oberta a tothom, sigui soci o no en sigui, de l'Associació d'Amics del Museu Marítim.

Per a més informació, consulteu el web de l'associació: www.aammb.cat

Sortida de l'AAMMB a navegar a bord del pailebot *Santa Eulàlia*.

Carbó Poveda

CUINA DE MARINERS

Arrossejat

És un plat fàcil de fer, però el secret està en la qualitat dels ingredients. No val qualsevol brou de peix, ni qualsevol arròs, i l'allioli ha de ser dels bons. D'altre manera, servireu un plat dels que donen a turistes i els fan creure que és cuina marinera de veritat.

Ingredients per a quatre persones:

- 400 grams d'arròs
- 1 litre de brou de peix
- 4 grans d'all
- 2 decilitres d'oli
- sal

Preparació

En un paella, hi poseu l'oli. Quan és ben calent, hi afegim els alls tallats en làmines i els deixem daurar. Retirem els alls i, en el mateix oli, sofregim l'arròs fins que agafi color. Escorrem l'arròs de l'oli i hi afegim el brou. Ho deixem coure fins que l'arròs quedi ben sec. Ho acompanyem amb un allioli.

EL CISTELL DELS AVIS

Garotera

Font

Inventari del Patrimoni Marítim i Pesquer de la Costa Brava

Espècie objectiu

Eriçó de mar (*Paracentrotus lividus*. Lamarck, 1816). Sinònims: garota, angarota, garoina, bogamari

Tecnologia emprada

Bot, mirall, garotera

Temporada

De gener a març. Ocasionalment altres moment de l'any

Horari

Indistint

Àmbit de treball

Arran de costa, mar plana, sobre el roquer

Descripció

Canya de 5 o 6 metres de llarg usada per pescar garotes (eriçons de mar). Un dels extrems s'esquerdava en quatre o cinc parts, formant un embut, que es mantenia obert amb un tros de suro arrodonit i subjectat amb un cordill. Aquest giny és similar a l'usat en terra per collir figues. En la pesquera s'emprava un petit bot a rem per moure's pel roquer, arran de costa, i un mirall per veure el fons. Localitzat l'equinoderm, el pescador l'enfilava amb destresa arrancant-lo de la roca i el pujava a bord. El giny de pesca rep diversos noms al llarg de la costa catalana, entre ells «garotera» (Port de la Selva), «angrotera» (Portbou), «garoter» (Cadaqués) i «badoc» (Palamós). La temporada es concentrava entre els mesos de gener i març, aprofitant les «minves de gener» –quan l'aigua és més quieta– i quan les gònades de l'eriçó són més plenes. Antigament era una espècie sense interès comercial que es pescava per menjar en colla o per escar altres ormeigs, com nanses o el cel o xarambeco.

ELS MARS D'INTERNET

<http://bitacolammb.blogspot.com>

El blog de la biblioteca del Museu Marítim de Barcelona permet estar al dia de totes les novetats editorials i dels llibres que van entrant a la biblioteca del museu.

M mullor
 A su servicio desde 1941
 Delegaciones en toda Cataluña
LIMPIEZA Y SERVICIOS AUXILIARES
 A su servicio desde 1941
 Delegaciones en toda Cataluña
DISEÑAMOS SOLUCIONES PARA SU EMPRESA
 C/ Marqués de Sentmenat, 74 bajo
902 504 405
www.mullor.com

LLIBRES

Els agents portuaris de Tarragona (fins a 1985)

Joan Alió Ferrer

Centre d'Estudis Marítims i Activitats del Port de Tarragona – Arola Editors
 240 pàgines
 ISBN: 978-84-92408

Anar un dia festiu al port a fer el badoc atrau els qui no entenem d'embarcacions, grues o altres maquinàries, que aquests dies estan quietes i silencioses. En Joan Alió ens descobreix un món que no té res a veure amb el que veiem els passejants ociosos. Aquest llibre conté o explica la història de tota la gent del port. És un document exhaustiu sobre els personatges i firmes que, al llarg del segle passat, han convertit el port en el que és avui. Joan Alió s'ha preocupat que no es perdi la memòria de tantes persones, gairebé totes tarragonines, com han treballat per donar, durant tants anys, vida i impuls al port de la seva ciutat.

Els mars del meu avi

Sara Masó i Maristany

Noray
 288 pàgines
 ISBN: 978-84-7486-201-0

L'obra aporta a l'actualitat una etapa històrica de la navegació catalana a través dels quaderns de bitàcola del bricbarca *Pablo Sensat*, menat pel capità Salvador Maristany, de 1878-1884. Sortint sempre del port de Barcelona, el vaixell solcà successivament les aigües dels dos Atlàntics, de l'oceà Índic i d'altres mars asiàtics, a més de remuntar el temut cap d'Hornos, a l'Amèrica austral. Sobrevisqué a un cicló a l'Índic i a un gran temporal a l'Atlàntic nord. El pas de la vela al vapor, amb les grans navilieres, entre elles la Transatlàntica, la guerra de Cuba, la federalització de l'Argentina, la construcció del canal de Panamà, entre d'altres, s'aborden en el llibre amb tot rigor.

3 motius per a visitar el Museu Marítim de Barcelona

Per la col·lecció d'embarcacions

Visita la rèplica a escala real de la Galera Reial de Joan d'Àustria.

Per la col·lecció de models

Gaudeix de la qualitat i singularitat de centenars de maquetes de vaixells antics i contemporanis.

Per la seva qualitat i bellesa arquitectòniques

Les Drassanes Reials s'erigeixen com una de les obres d'enginyeria més importants de l'edat mitjana.

mmb MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

Ajuntament de Barcelona

Port de Barcelona

Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona

DRASSANES REIALS

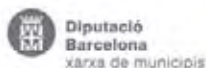
Av. de les Drassanes, s/n. 08001 Barcelona
www.mmb.cat m.maritim@diba.cat

Xarxa de Museus Marítims de la Costa Catalana

15 museus i entitats de Catalunya al servei de la preservació del patrimoni marítim català

mmb MUSEU MARÍTIM DE BARCELONA

Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona

**Xarxa
museus marítims
costa catalana**